

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 800fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

CONTESTATIE

Rede uitgesproken door Mr. Edmond LAUWERS op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen op zaterdag 18 oktober 1969.

Contestatie....

Een woord dat slechts onlangs werd opgenomen in de Vlaamse woordenschat.

Contestatie....

een begrip, dat een voortdurende bedreiging uitmaakt, een uitdaging voor de oudere generaties.

Men was gewoon, de uit eenheden van dertig jaar bestaande meetlat der generaties naast de geschiedenis te leggen.

De evidentie van het geschiedkundig gebeuren kon aldus, sinds het rationalistisch positivisme, ondergeschikt gemaakt worden aan de biologische evolutie van het menselijk lichaam.

Deze anatomische geschiedbeschouwing zal niet meer opgaan in een wereld die zowel in heden als in toekomst een techni-biologische benadering vereist. ⁽¹⁾

Tussen een vader van 40 en zijn zoon van 10 liggen nu niet één, maar vijf generaties verschil. ⁽²⁾

De ontzaglijke en niet te volgen vooruitgang der wetenschap versnelt alle denken, maakt alle ervaring onmogelijk en schept een pedagogisch paradoksale toestand.

Paradoksaal, omdat de, steeds op ervaring steunende opvoedingsmethoden, noodzakelijk falen door het teloorgaan van tradities, van bestaande en gevestigde normen. ⁽³⁾

De opvoeding, als kultuuroverdracht en oefenterrein der volwassenheid, bestaat niet meer, omdat een nieuwe cultuur en een nieuwe mens groeiend zijn, even nieuw voor de oudere als voor de jongere generaties.

Wat voor ons als kind een fantasierijk verhaal van Jules Verne was, is nu geen fictie meer.

De mens is geland op de maan, meer nog, wij hebben hem op de maan zien landen. De nooit eindigende grenzen van de ruimte liggen open voor de homo sapiens die bij het betreden ervan de eindige grenzen van zijn bevattingssvermogen verlaat.

Snelheden nabij de lichtsnelheid, beheersing van de zwaartekracht, interstellaire reizen, hebben opgehouden science-fiction te zijn.

Beheersing van het klimaat, transmutatie, domineren der erfelijkheidsfactoren, kunstmatig leven, het zijn geen visioenen meer van dagdromers, maar wetenschappelijke projecten die slechts wachten op realisatie. ⁽⁴⁾

Technologisch en wetenschappelijk verantwoord, aanvaarden wij deze sprongen in de toekomst geholpen door onze openheid voor vernieuwing en vooruitgang.

De nieuwe vormgeving in kunst en architectuur vindt een afzetgebied. Wat tien jaar geleden ondenkbaar was, is nu gewoon. Hair is een kasstuk, volle zalen voor Virginia Woolf, zelfs voor Pinter.

De wereld is aan het veranderen, grondig aan het veranderen.

Dat hierbij een nieuwe mens ontstaat aanvaarden wij niet. Een nieuwe mens, vasthangend aan een reeks maatschappelijke taboe's, geankerd aan een opvoeding en een cultuur die weigeren hun greep te lossen op het produkt van hun eeuwenoude constructie. Deze nieuwe mens zet zijn eerste stappen via een chaotische groep van zwervers, kunstenaars, nozems, beatniks, provo's, studenten.

Zoekend naar « iets », naar een « anders » zijn, onervaren maar bewust zoekend, contesteert een nieuwe generatie, tegen het bolwerk van de consumptie-maatschappij, tegen de hoog-industriële samenleving en haar uni-dimensionale denkwijze.

De nieuwe mens is nog niet volwassen.

Hij is jong.

Hij denkt negatief.

Hij denkt anarchistisch.

Hij contesteert in een wereld van het jaar 2.000 tegen een maatschappij met een religie van het jaar nul, met wetten van 1800, regeringsvormen van de vorige eeuw en een mentaliteit van 1900. ⁽⁵⁾

Het basisdocument van de Amerikaanse contestatie « The Port Huron Statement » is een begin van de groeiende ontevredenheid. ⁽⁶⁾

« Wij die behoren tot deze generatie, die nooit iets te kort kwamen, die nu aan de Universiteit zijn, zien met

onbehegen neer op de wereld die wij geërfd hebben.»

Het door het actiecomité van de Franse mei-revolutie uitgegeven manifest, bevestigt duidelijk deze nieuwe geestesgesteldheid.

In art. 1: «Toutes les notions existantes sont périmées et à repenser»

Art. 4: «pour réapprendre à penser, sabordons-nous en tant qu'individus conditionnés par une classe». (7)

De «Uncommitted generation» van na de tweede wereldoorlog is niet meer. Tot 1960 kon men zich in politieke kringen nog afvragen of het ooit mogelijk zou zijn een democratische maatschappij op te bouwen met een dergelijke apatische jeugd. (8)

Overtuigd dat de mens tal van niet verwezenlijkte creatieve mogelijkheden heeft, streeft de Amerikaanse «New Left» naar de vestiging van een democratie van individuele participatie:

1. meebeslissing van het individu over de sociale maatregelen die de richting en de kwaliteit bepalen van het bestaan.

2. Organisatie van de samenleving, zodat individuele onafhankelijkheid kan bestaan, door ter beschikkingstelling van de middelen voor gemeenschappelijke deelneming. (9)

«Let the people decide» is een strijdkreet die niet nieuw is, maar die een nieuwe inhoud heeft gekregen.

Het Amerikaanse contestatielied zal weerklink vinden: met andere woorden, doch met steeds hetzelfde refrein.

In Duitsland gericht tegen het Wirtschaftswunder, is de eis: depolitatisatie van de arbeider en nieuwe ontvoogding van een proletariaat dat de wonderlijke links-rechts verschuiving ondergaat die van de West-Europese arbeider een neo-bourgeois maakt. (10)

Italiaanse studenten manifesteren tegen het feodale en autoritaire karakter van universiteiten en professoraat, die zij hun klasse-vijanden noemen.

De Spaanse student, nochtans kind van conservatieve, francogezinde ouders, eist democratisering van het onderwijs en ziet in het omverwerpen van de dictatuur de enige mogelijkheid voor de bevrijding uit het intellectuele ghetto.

Met China en Vietnam vlak naast de deur contesteert de Japanse student tegen het Amerikaans imperialisme.

Het Pools verzet richt zich buiten de partij nu ook tegen Gomulka, nochtans eens «de» hoop op ontvoogding.

Reeds lang voor Dubcek werd te Praag gemanifesteerd tegen partij-sclerose en dictatuur.

De actie tegen de Yougoslavische bureaucratie van Tito; hevige gevechten te Rio de Janeiro, bedreiging van het gunstig verloop der Olympische spelen te Mexico, het waren hoofdartikels.

Hoofdartikels van contestatie, Leuven, Nanterre, Parijs, Cohn-Bendit, Geismar, Dutschke....

Studenten die regeringen doen vallen.

Staatslieden bekijken elkaar vertwijfeld.

Universiteitsrectoren slaan een bescheiden mea-culpa. Sociologen zoeken oplossingen.

Wat, Wat beweegt die massa?

De sociaal-psychologische aspecten van dit generatieconflict zijn moeilijk te ontwarren, omdat wijzelf midden in dit conflict leven en partij in zake zijn. Maar meer nog omdat de revolutie van de geest niet definieerbaar is; omdat hier geen duidelijke actie is die door een aangepaste reactie zou kunnen bestreden worden.

Het typische van de contestatie is haar spontaneïteit, de afwezigheid van structuur, waardoor zij geen destructie moet vrezen.

Hier faalt elke methode omdat het verzet niet tastbaar is doch bestaat uit een permanent aanwezig zijnde prikkel.

Een prikkel die uitgaat van niet op machtsvername beluste mensen, die ageren tegen het gezag en de bestaande instellingen, doch vooral tegen de geleide en gekanaliseerde, verzuiide, hedendaagse mentaliteit.

De theorieën over het ontstaan van deze mentaliteit bij de jeugd zijn ontelbaar.

Nooit is op een zo korte tijd een zo grote inspanning geleverd tot demystificatie van een verschijnsel dat zich zo plots voordeed.

De meest bekende en vrijwel algemeen aanvaarde theorie is dat Herbert Marcuse de Jean-Jacques Rousseau van de Contestatie zou zijn. (11)

De nu 71-jarige Marcuse leerling van Husserl en Heidegger, verspreidt in zijn theorieën een wonderlijk mengsel van Neo-Marxisme en Freudiaanse begrippen.

Vertrekkend van de praemisse dat de mechanisatie meester is van de wereld, veroordeelt hij de productie van consumptiegoederen ter bevrediging van de door de hoog-industriële samenleving uitgevonden valse behoeften.

De hieruit ontstane uni-dimensionale wereld biedt geen plaats meer voor esthetische, artistieke en godsdienstige waarden.

De ontwikkeling van de wetenschap gebeurt ten koste van de Wijsgerige geest.

Een totale afwezigheid van waarde-oordelen in de wetenschap brengt de mathematische logica en het wetenschappelijk empirisme tot uiteindelijke overheersing van de mens zelf, na eerst de natuur bedwongen te hebben. De mens die uni-dimensionaal is ondergaat dit alles zonder reactie en besef, omdat elke reactie hem onmogelijk is gemaakt door het inkapselen van sociale omwentelingen.

Dit «inkapselen» is de merkwaardigste prestatie van de consumptiemaatschappij.

Te wijten aan een versmeelting der tegenstellingen Kapitaal/proletariaat en door de heimelijke verstandhouding tussen het zakenleven en de vakbonden binnen een «sterke staat» wordt alles herleid tot het overheersend belang van het instandhouden van de status-quo.

In deze samenleving wordt het productie-apparaat totalitair, in die mate dat het niet alleen de noodzakelijke beroepen bepaalt, maar ook de mentaliteit, de individuele behoeften en verlangens.

Nochtans heeft *alleen* de kapitalistische structuur baat gevonden bij deze aanpassing van de maatschappij en dit ondanks de verhoging van de algemene levensstandaard. De vrijheid van initiatief hield van meet af aan de vrijheid in om te werken of te verhongeren.

Als het ooit zo ver zou komen zegt Marcuse, dat het individu niet meer gedwongen is te laten zien, wat hij als vrij economisch subject waard is op de markt, dan zou het verlies van dit soort vrijheid een der grootste prestaties der beschaving zijn.

Nu, heeft de arbeidersklasse haar revolutionaire kracht verloren en slechts bepaalde klassen blijven over om zich te verzetten: paria's, kunstenaars, studenten.

De voortschrijdende een-dimensionale samenleving verandert de verhouding tussen het rationele en het irrationele.

Gesteld tegenover de fantastische en krankzinnige kanten van haar rationaliteit wordt het rijk van het irrationele de woonplaats van het werkelijk rationele, van de ideeën die misschien de levenskunst bevorderen.

De esthetische dimensie behoudt nog een vrijheid van expressie waardoor de schrijver, de kunstenaar (de student, de provo) in staat is mensen en dingen bij hun naam te noemen.

Marcuse besluit zijn werk: «De Een-dimensionale mens» met een citaat van Walter Benjamin: «Slechts omwille van hen die geen hoop meer hebben, is ons de hoop gegeven.»

Of deze vrij ingewikkelde theorie van een man die zelf zegt dat zijn theorie geen sporen zal nalaten een generatie

tot bewustwording heeft gebracht, durf ik betwijfelen. (12)
Eerst en vooral was Marcuse voordien bij vrijwel niemand bekend en het is slechts après-coup dat zijn stellingen als verklarend voor de studentenopstanden werden aangehaald.

Verder lijkt het mij onwaarschijnlijk dat deze verwarde aanval op het positivisme een drijfveer tot reactie zou gevormd hebben, bij de massa waarvan slechts enkelen deze tenslotte aartsmoeilijke filosofische werken gelezen hebben.

Tot slot bleek duidelijk de desillusie van de Duitse studenten toen zij hun tot profeet uitgeroepen ideoloog tevergeefs aanspoorden hun een oplossing te geven voor een sociale verandering.

Zijn antwoord was onthutsend: «Ik zie geen mogelijkheid tot sociale verandering, vermits enerzijds de arbeidende klasse geen verandering wenst, anderzijds de huidige samenleving geen verandering zal dulden» (2).

De reactie hierop leidde dan ook tot de gevatte opmerking van een student dat Marcuse dan in feite, zoals Bakoenin, alleen maar loutere destructie wenst, zonder enig verlangen tot opbouw, noch project voor een nieuwe maatschappij (3).

De kritiek van Jacques Laurent op het Marcusianisme is afdoend en vernietigend.

1.) Marcuse wenst een nieuwe maatschappij die hij niet bepaalt. Hij predikt de noodzaak tot revolutie zonder er de middelen noch de methode voor aan te wijzen.

Hij wil tenslotte ondanks alle afbraak binnen de marxistische tempel blijven (13).

Meer genuanceerd, minder verward en aannemelijker lijkt mij de economische theorie van Galbraith. (14)

In «The New Industrial State» legt hij de contestatie uit als een reactie van de intellectueel gevormde jeugd tegen de dictatuur van de producent.

Een der basisprincipes der economische wetenschap was steeds de «consumentensoevereiniteit» m.a.w. de aanvaarding dat de uiteindelijke beslissingsmacht in het economische leven ligt bij het individu, individu dat de wet van vraag en aanbod domneert.

De huidige constellatie resulteert echter in een volledig omgekeerde marktsekwentie.

Inplaats dat het individu de vraag bepaalt die het aanbod voor gevolg heeft, neemt de producent die rol over en bepaalt hij én vraag én aanbod.

Die toestand is te wijten aan de technologische ontwikkeling die het afgewerkt product ziet als het resultaat van teamwork door specialisten: de zg. Techno-structuur.

De productie wordt slechts bereikt na enorme inspanningen en investeringen die via een uitgebreide organisatie na lange termijn tot realisatie komt.

De tijd die ligt tussen de besluitvorming (het initiatief) en de uiteindelijke afwerking duldt geen wijziging in de markt.

Een dergelijke wijziging zou het product onverkooptbaar maken, wat een «catastrofe» betekent qua verlies aan investeringskapitaal.

De markt moet dus stabiel blijven.

De consumenten-soevereiniteit dient ondervangen en gecentraliseerd te worden, langs een door de producent geleide keuze, die in een sterke staat door staatsinterventie mogelijk wordt gemaakt.

Door reclame, marketing, en verkoopstechniek bepaalt de producent wat de consument zal wensen, zal verlangen, zal kopen.

De staat helpt hem hierbij door de politieke omlijsting het kader voor de verwezenlijking van het doel te verschaffen.

Zo neemt de industrie het initiatief wapens te produceren en levert het Pentagon de argumenten om de aankoop ervan te rechtvaardigen.

De verwezenlijking van een dergelijke industriële maatschappij vergt recrutering van gespecialiseerde en intellectueel gevormde arbeidskrachten via een sterk ontwikkeld onderwijs-systeem. De vormingscyclus in scholen en aan Universiteiten leidt echter tot een sterke individualiteitsvorming die onvermijdelijk in conflict komt met het initiele opzet: onderwerping en inschakeling in de economische superorganisatie.

Dit conflict: zelfbewustzijn/organisatie vormt volgens Galbraith de grond tot contestatie, die in feite niet gericht is tegen een kapitalistische noch tegen een totalitaire staatsvorm, maar tegen de bureaucratie die van beide systemen de motor is.

De enig mogelijke reactie tegen deze bureaucratie ligt in 1.) een bewustworden van de toestand.

2.) de organisatie van een tegenkracht, een anti-organisatie, een contestatie.

Tot daar Galbraith die in zijn theorema's ongetwijfeld een zeker schrikbeeld ophangt van de huidige maatschappij, gesteund op het principe: «wij kopen goederen die wij niet nodig hebben, met geld dat wij niet hebben» (15)

Nochtans schijnt het ons toe dat het individu nog voldoende sterkte kan opbrengen om zich boven de inderdaad mensonterende reclame te kunnen plaatsen.

Het pessimisme van Galbraith lijkt mij weerlegd door de bedenking dat de invloed van de reclame o.a. evenals van elk ander massa-medium, vermindert in evenredigheid met het belang dat de consument aan iets hecht. Bij belangrijke aankopen kan toch nog steeds gesproken worden van echte en eigen besluitvorming.

De almacht van de massamedia wordt overigens juist tegengesproken door de contestatie.

De moderne psychologie heeft aangetoond dat wij wel beïnvloed worden door de groep waartoe wij behoren, d.w.z. door een horizontaal proces, doch niet door een diagonaal proces. (16)

Het feit dat de Amerikanen geen grote auto's meer wensten alhoewel er geen kleine op de markt waren, moge als een voorbeeld van weerlegging van deze theorie der economische diktatuur gelden.

De herhaalde politieke aanvallen tegen elke vorm van contestatie steunen dikwijls op het bespelen van de snaar «communistic agitatie».

Dat nooit iemand, zelfs Mc Carthy niet, er in geslaagd is de bronnen van deze agitatie aan te wijzen en te openbaren belet niet dat de mythe van het «ronddwalend rode gevaar» een tot obsessie leidende passie is, waaraan Westerse politiciers in hoge mate lijden.

Het doodverven van elke kritiek die van linkse zijde vertrekt tot geëngageerde en betaalde actie van hetzij Moscou, hetzij Peking, is een liedje dat na de tweede wereldoorlog de protestsong van het establishment werd.

Grenzend aan achtervolgingswaan werd zelfs de vrije interpretatie van het Marxisme beschouwd als een aanval op Zijne Majesteit De Democratie.

Dat deze hypnose onder de bourgeois-politiciers van weinig ideologische onderlegdheid getuigt, wordt bewezen door het feit dat noch het Kremlin, noch de Maoistische politiek hun invloedssfeer kunnen verleggen.

Na de ontbinding van het Komintern (43) en na de afscheuring van Yougoslavië en China, komt een duidelijke tendens tot decentralisatie der beslissingen in het wereldcommunisme. (18)

Deze tendens berust trouwens op de altijd aanwezige wens van het Russisch-Aziatisch blok een compromis te vinden tussen haar vitale interne behoeften en anderzijds de controle van het wereldproces haar opgelegd door het internationaal Marxisme.

De splitsing Troskyisten en Stalinisten is slechts een fataal uiteenvallen van enerzijds voorstanders van de to-

tale revolutie, anderzijds bezorgdheid voor interne belangen.

Sinds geruime tijd is de USSR zo geëvolueerd dat een materieel welslagen niet alleen geleid heeft tot een intern revisionisme, doch dat zij op internationaal gebied als grootmacht gebonden is door een reeks bilaterale verplichtingen t.o.v. de andere grootmachten.

Zeker na Yalta belet een vreedzame coëxistentie een uitbreiding van het Internationaal socialisme.

Het diplomatisch spel van wereld-evenwicht eist ofwel coöperatie vanwege het Russisch blok ofwel oorlog met de niet-communistische wereld.

Voor deze keuze gesteld, offeren zowel de Sovjet-Unie als China graag de ideële wens een wereldomvattende socialistische revolutie te verwezenlijken.

De direct gerichte pogingen tot realisatie van onlusten en revolutie via door het Kremlin opgeleide en betaalde agenten is een fictie. Geen enkele grootmacht kan zich op dit ogenblik een dergelijke houding veroorloven.

Het gevaar voor onderkenning houdt meer in dan compromitering, het betekent de verschaffing van een onmiddellijke oorlogsaanleiding, die op dit ogenblik nog niet gewenst is.

Het is nochtan een feit dat buiten de communistische invloedssfeer een ideologische groep revolutionaire communisten ontstaat, die zich slechts één doel stellen: verwezenlijking van het internationaal communisme.

Zij aanzien de Russische en Chinese fase slechts als een overgangperiode en zeker niet als een eindpunt.

Dit heeft geleid tot het ontstaan van ontelbare linkse groeperingen die zoeken naar een opwekking tot revolutie van het nieuwe proletariaat.

Niet het uitgehongerde fabrieksproletariaat van de vorige eeuw, dat niet meer bestaat, maar de arbeidersklasse in de consumptiemaatschappij: The Affluent Society van Galbraith.

Ook door hen worden de middelen gezocht in de motor van de hyperontwikkelde maatschappij: de Universiteit.

Daar vinden zij een kern die nog vatbaar is voor marxistische principes, die een revolutionaire actie mogelijk maakt.

Eens de Universiteiten, de ziel van de staat, veroverd, is de rest slechts een gemakkelijke uitbouw.

Dit stemt trouwens grotendeels overeen met het door Marx verkondigde en door Lenin toegepaste principe: «de theorie wordt een macht, wanneer de massa er kan van doordrongen worden».

De eerste taak bestaat er dus in de hand te kunnen leggen op de controle van toelatingsvoorwaarden, benoemingen, bevorderingen, keuze der te doceren vakken, beheer van fondsen enz...

Vandaar het ontstaan van rellen voor alle denkbare oorzaken gaande van eisen tot bezoekrecht in de meisjes-vertrekken (Antony V.S.) tot massale bezetting van auditoria (Nanterre).

Deze theorie van de revolutionaire studentenmacht wordt door Jules Monnerot schitterend uiteengezet in zijn «Sociologie de la Révolution». (19)

De contestatie wordt aldus gezien als een revolutionaire beweging, vertrekkend van kleine groeperingen via beïnvloeding van het professoraat tot verovering van de hele maatschappij.

Hiervoor is een infanterie vereist en deze wordt gerecrueteerd uit groepen ontevredenen. De negers in de V.S., werklozen, minoritaire taalgroepen, sociaal ontevreden klassen, vormen een dankbaar publiek voor deze agitatoren.

Deze absoluut politiek gefundeerde theorie over de oorzaken van contestatie lijkt mij zeker niet volledig noch verklarend.

Ontevredenen en minoritaire groepen hebben altijd een recruteringsveld gevormd voor extremisten.

De door Galbraith terecht onderstreepte *bewustwording* van de student, van de jonge intellectueel, belet echter dat deze zich onvoorwaardelijk laten meeslepen door een kleine groep agitatoren.

Deze bewustwording tegen een consumptie-maatschappij en tegen een economische dictatuur is niet eenzijdig. Het is een bewustwording die aanzet tot vrijheid, vrijheid vooral van geest.

Deze vrijheid staat een onvoorwaardelijke volgzaamheid van welkdanige theorie ook in de weg.

Het feit dat het Establishment geen vat heeft op de huidige jeugd ligt juist in het feit van deze geest van «vrij onderzoek».

Alhoewel het Marxisme vrij veel sympathie vindt in de studentenmilieu's geloof ik nooit dat de praktische verwezenlijking ervan door de actie van kleine groepen, veel gehoor vindt.

Een Cohn-Bendit bvb. werd wel als leider erkend tijdens de woelige mei-dagen in 1968, maar nadien niet meer gevolgd. Het Duits studentencorps dat op een bepaald ogenblik als één man achter Dutschke stond verwijt hem nu zijn Springer-complexen.

Wanneer in studentenbetogingen gesproken wordt over «kulturele revolutie» dan heeft dit manifest niets te maken met de Chinese kulturele revolutie, alhoewel sommigen menen dit te moeten beweren.

De Chinese culturele revolutie is een politieke actie, uitgaande van Mao zelf om een ommekeer in het Communisme tegen te gaan en elke poging tot revisionisme de kop in te drukken. (20)

Wat hier aan het gebeuren is heeft niet alleen niets met het unieke Chinese experiment te maken, het wil er ook niets mee te maken hebben.

Terwijl Mao de jeugd mobiliseert tot een weliswaar uit de hand gelopen actie, verzet het Westerse gezag zich juist tegen welke actie ook.

De diepere oorzaken liggen juist in het conflict bewustwording/establishment.

In de wens tot ontvoogding, tot vrijheid. Tot vrijheid van kritiek op dit «tout va pour le mieux dans le meilleur des mondes».

Le meilleur des mondes is een wereld waar bourgeoisie en proletariaat een heerlijk compromis gevonden hebben. Een compromis dat leidde tot een gedulde corruptie vermits ieder op zijn beurt aan die corruptie kan en mag deelnemen.

Een wereld waar benoemingen zelden nog iets met bekwaamheid te maken hebben. Waar het «wie kent ge» in de plaats komt van «wat kent ge?»

Een wereld waar door humanitaire en liefdadige acties miljoenen moeten gezocht worden terwijl miljarden worden weggemeten aan paradelegers of erger nog aan vernielingswapens.

Waar een fooienstelsel bestaat dat uitgroeide tot een internationale organisatie die slechts wacht op een minister om er de officiële leiding van te nemen.

De jeugd wil niet meer belogen worden.

Het blinde vertrouwen in het gezag omdat het «gezag» is, heeft opgehouden te bestaan.

Men heeft de jeugd in 1914-1918 door leugens en drogredenen naar een slachting gesleurd. Miljoenen zijn gesneuveld in 1940-45 omdat miljoenen anderen, die ook jong stierven, belogen waren.

De zo geroemde welvaartmaatschappij is een realisatie van diezelfde die verantwoordelijk waren voor twee wereldoorlogen en er nu een derde voorbereiden.

Verheugend, verblijdend, is het vast te stellen dat juist in het meest kwetsbare deel van de maatschappij een verzet ontstaat.

Verheugender nog dat die jeugd in plaats van gemak-

kelijk te genieten, de zoveel moeilijker taak tot hervorming op zich wil nemen.

Een taak die niet gemakkelijk is t.o.v. enerzijds een bourgeoisie die sinds de franse revolutie geen hervorming meer wenste en anderzijds een proletariaat dat meent haar einddoel gevonden te hebben in het bereiken van de status «neo-bourgeois».

De taak die de jeugd op zich neemt wordt gesteund door een nieuwe geest, door een nieuwe wijze van denken.

Wat nu aan het gebeuren is, is ongetwijfeld een complex iets, waarin het zeer moeilijk is een onderscheid te maken tussen waarheid en fictie.

Ik geloof niet in studenten die de revolutie prediken vanuit auto's die ze van hun kapitalistische vaders hebben gekregen. Ik geloof nog minder in eerste-jaarsstudenten die, grasgroen, menen hun zeg te moeten hebben in de organisatie van hun studies en het bepalen der bekwaamheid der professoren. En ik geloof helemaal niet in mensen die de uni-dimensionale mens van Marcuse citeren en tegelijkertijd een nog verder doorgedreven specialisatie eisen, hierbij in de kaart spelend van de consumptie-maatschappij die zij zg. verwerpen.

Er heerst een frisse onbevangen mentaliteit onder de jonge mensen en het is spijtig te moeten vaststellen dat in vele gevallen die onschatbare kwaliteit verkeerd wordt aangewend en geëxploiteerd.

Contestatie is dikwijls uiting van snobisme van de ergste soort. Een agressiviteit om de agressiviteit.

Ik maak hier graag van de gelegenheid gebruik een uniek experiment van contestatie te bespreken, dat aangeleiding gaf tot zoveel misverstanden en onbegrip.

Het experiment *provo*.

Provo is niet zoals zovelen menen die smerige, marihuana rokende, vuile leegloper, die vrouwen aanrandt en kinderen sodomiseert.

Provo is ook geen beweging, hetgeen hun optreden voor de Amsterdamse Gemeenteraadsverkiezingen zou kunnen doen vermoeden.

Provo is een geestesgesteldheid, een nieuwe vorm van goedbedoeld anarchisme, waarmee alleen misschien de na de eerste wereld-oorlog furoremakende Dadaïsten kunnen vergeleken worden.

De Geuzennaam *Provo* werd door een heterogene groep jongeren aangenomen bij hun wekelijksse happenings voor het «Lieverdje» te Amsterdam.

Als naam ontstaan in een proefschrift van Dr. *Buyck-huyzen* «Nozems en Nozemgedrag» dekte het woord aanvankelijk de provocerende groepen lanterfanterende nozems, die Amsterdam onveilig maakten.

Provo zal echter meer worden, oneindig veel meer. Het is volgens mij de eerlijkste en zuiverste vorm van contestatie geworden die tot nu toe bestaan heeft. Zonder enige politieke geëngageerdheid, schijnbaar doelloos maar geweldig effectief.

Nooit bestond enige organisatie en toch realiseerden duizenden meisjes en jongens in Amsterdam zaken waar jarenlang politiek geleuter en commissievergaderingen niet toe in staat waren.

Dit is alleen mogelijk wanneer allen gedreven worden door die nieuwe geest, door de idee van echte participatie van het individu aan het openbaar gebeuren.

Het komt er bij *Provo* eerst en vooral op aan ernst en humor van elkaar te kunnen onderscheiden. Dat dit zeker geen gemakkelijke opdracht is blijkt reeds uit hun zg. Beginselverklaring verschenen in het eerste nummer van het Tijdschrift *Provo*:

«*Provo* is een maandblad voor anarchisten, provo's, beatniks, pleiners, scharenslijpers, bajesklanten, zuilenheiligen, magiërs, pacifisten, sjarlatans, filosofen, bacillendragers, opperstalmeesters, happenaars, vegetariërs, syndicalisten, huslers, bradstichters, klazen en kleuterleidsters

natuurlijk niet te vergeten.» (in feite is de juiste tekst... kleuterleidsters en BVD'ers natuurlijk niet te vergeten).

Zij noemen zich waarschijnlijk de laatste revolutionaire klasse in Nederland, die weigert de maatschappelijke ladder te beklimmen, daar dit betekent meewerken aan een nucleaire ondergang, kapitalisme en militarisme.

Door het aannemen van een nihilistische houding richten zij nochtans doelbewust een actie tegen alles wat de gevestigde orde eigen is.

Zeër intelligente, filosofisch klaarblijkelijk geschoolde jongens als *Roel Van Duyn* en *Duco Van Weerlee* roepen op tot een nieuwe tot hiertoe niet gekende vorm van verzet. ⁽²²⁾

Een reeks happenings, de meeste in een zeer humoristische vorm gegoten, gaan Amsterdam overspoelen en de goe-gemeente wakker schudden.

Wakker is alleszins het woord, want een strenge repressie is het antwoord van het politie-apparaat. De Hollandse bourgeoisie is diep geschokt, geraakt in haar waardigheid. Zij vraagt, zij eist een strenge actie om het gespuis van de straat te vegen. Wanneer dit niet lukt begint de goe-gemeente na te denken en te onderzoeken wat er achter dit alles steekt.

Zij komt plots tot de onthutsende vaststelling dat er toch wel het een en ander te zeggen valt.

Zij doet aan *zelf-kritiek*.

Het doel van *Provo* is bereikt.

Een reeks door hen voorgestelde Witte Plannen zijn hiervan een opmerkelijk voorbeeld.

Het «Witte Fietsenplan» is wereldberoemd.

Gelanceerd in *Provo* nr. 2 (17-8-1965) door L. *Schimmelpenninck* is het doel ervan het Amsterdamse stadscentrum vrij te maken van hinderlijk autoverkeer.

Hiervoor stelt *Provo* voor dat de Gemeente 20.000 witte fietsen ter beschikking zou stellen van iedereen. Het stadscentrum wordt verboden voor gemotoriseerd vervoer. Ieder gebruikt de fietsen en laat ze achteraf staan.

Het voorstel wordt niet gevolgd, waarschijnlijk omdat het van *Provo* uitging, maar het resultaat ervan is dat het probleem van het stadsverkeer aan de orde van de dag is en iedereen inziet dat er iets moet gedaan worden.

Het Witte Kippenplan heeft de ontwapening van de Politie tot doel. De tekst ervan is typisch *Provo*:

«De politie moet niet alleen bij happenings en demonstraties maar altijd onze beste kameraad zijn. In plaats van blauwe uniformen en gummistok, zal zij een wit uniform met witte blikken trommel krijgen, waarin lucifertjes voor passanten die een sigaretje willen roken, condooms voor minderjarigen en kippeboutjes voor hongerige voorbijgangers.»

De reeks gaat voort en bij elke zg. provocatie wordt in feite het doel bereikt.

De gevolgen van de meestal absurde voorstellen zijn dat de pers en T.V. de publieke opinie wakker schudden en dat onderzoeken worden ingesteld betreffende o.m. het verouderde politie-apparaat, de woningnood (na de actie Bureau *De Kraker*) de luchtverontreiniging (Het Witte Schoorstenenplan) de plaag der verdovende middelen (Het Marihuspel dat erin bestaat pakjes Marihu te verspreiden gevuld met gewoon gras. Die erin gelukt te worden aangehouden wegens het bezit van een pakje Marihu krijgt 50 punten, een bevolen huiszoeking levert 100 punten, een veroordeling 200 punten op).

Al deze in feite groteske grappen bereiken echter het beoogde doel nl. het door hen genoemde «klootjesvolk» in gang krijgen om ze voor te bereiden op het uiteindelijke einddoel: de volledige recreatie.

Het is inderdaad geen absurditeit, samen met *Provo* te veronderstellen dat binnen X aantal jaren het utopia van de vrije tijd zal bereikt zijn. Het is geen fictie te verwachten dat eens de tijd zal komen dat het Cyber-

netisch paradijs «New Babylon» van Constantin Nieuwenhuis een werkelijkheid zal worden. ⁽²³⁾

Door de technische vooruitgang die niet te stuiten is zal de mens verlost worden van alle arbeid door het ontstane nieuw proletariaat van computers en automaten. Er zal dus geen werk- of vrije tijd meer bestaan, doch uitsluitend leef-tijd (living time).

Hier zal de mens zijn unieke capaciteit: zijn creativiteit kunnen ontwikkelen op een optimale wijze.

Deze overgang naar de economisch onrendabele mens wordt niet voorbereid zoals het behoort.

Het kapitalisme vreesd de arbeider die vrijheid te geven, waartoe de automatie haar dwingt.

Wanneer men tot een volledige arbeidloosheid zal komen, zal het slechts een kleine geprivilegieerde klasse zijn die de kern van alle denken zal vormen en dit genadeeloos zal opleggen aan de massa. ⁽²⁴⁾

Deze ideale levensomstandigheden zullen in ieder geval de mens brengen tot een nieuwe moraal, waarbij hij zal moeten getuigen over een maximum aan creativiteit te beschikken om geen doelloos monster te worden.

Deze opvoeding tot creativiteit in de living-time is het doel of zou het doel van de maatschappij moeten worden.

En dt, deze opvoedingsgedachte, deze niet utilitaire maar ludieke mens, is het uiteindelijk doel van de beschaving.

Alleen een totale revolutie van de mens zou de utopie New Babylon kunnen waar maken.

In het geheel van deze door *Provo* naar voor gebrachte ideeën ligt volgens mij de sleutel voor de oplossing van het Mysterie Contestatie.

Een duidelijke wens tot vorming van een eigen verzet tegen die massale aanval, dat complot tegen het menszijn dat gaat van *Auguste Comte* tot *Marx*.

Als verdediging van de mens tegen al die politieke systemen die er onveranderlijk op gericht zijn de vrijheid van het individuele denken en het recht op kritiek in te tomen en te vernietigen. ⁽²⁵⁾

Die verdediging is onmogelijk gebleken in de schoot van gevestigde politieke partijen waar elke kritiek wordt aanzien als een persoonlijke aanval.

De beschaving moet een weigering vinden om de tredmolen van het technisch imperium te volgen.

Dat de diktatoriale normen die de bureaucratie aanneemt in haar pogingen tot het kanaliseren van elk denken een contestatie uitlokt moet ons verblijden.

Dat de jeugd weigert een klasse van gespecialiseerde idioten te worden is een positief feit.

Zij wordt hierbij geholpen door talrijke factoren die haar de mogelijkheid tot ontvoeding verschaffen.

Deze factoren zijn elk op zichzelf schakels in het ontstaan van de nieuwe mens.

Er is de voortdurend verminderde vat die de Kerk op de jeugd heeft. Jongeren die zich van de Kerk verwijderen omdat de Kerk zich eerst van de jongeren heeft verwijderd. ⁽²⁶⁾

Er zijn de steeds losserwordende familiebanden, het werk van massamedia als T.V. die de plaats van het familieleven innemen.

«La Société sans Pères» is niet ver af. ⁽²⁷⁾

Er is de demografische explosie die maakt dat 1/3 van de wereldbevolking geen 30 jaar oud is.

De geboorte van een nieuwe arbeidersklasse via een verhoging van de levensstandaard en de verlegging van de sociale grenzen.

Gelukkige jeugd die niet aanvaardt dat de oppervlakkige weldaden van een maatschappij het werkelijke geluk betekenen.

Deze niet-aanvaarding is geen teken van ondankbaarheid tegenover de vorige generaties. Het is enkel en

alleen de ziel en het embryo van een nieuwe mens, resultaat van miljoenen jaren fysiologische ontwikkeling en eeuwenlange bewustwording.

Gelukkig zijn niet alleen de techniek en de wetenschap vooruitgegaan, maar gelijk met hen de menselijke bewustwording, het geloof in andere waarden dan bezit en materialisme. Het geloof in cultuur, in kritiek, in zichzelfzijn en menszijn.

(1) Gerard C. De Haes: *De Onvoorziene Generatie* - Pantoscoop K. Mannheim - *Das Problem der Generationen* (in *Kölner Vierteljahresheften für Soziologie*, 7 - 1928/29 overgenomen in de bundel *Jugend in der Modernen Gesellschaft*. Köln-Berlin 1965 blz. 23.48.

(2) Cfr. Gérard Marin in «*Les Nouveaux Français*». Uitg. Grasset blz. 96 e.v.

(3) G. DeHaes - op. cit. 1.

(4) *Clarke* - *Tasten in de Toekomst* - *Prisma* (Hierin wordt op blz. 220 een tabel van de realiseerbare toekomst-mogelijkheden gegeven.

(5) Uitspraak van Dimitri Frenkel Frank die in feite beperkt was tot Nederlandse toestanden:

«Tenslotte zitten we hier met een religie van het jaar nul, een oranjedynastie van 1500, wetten van 1800 en een benauwde mentaliteit van 1900».

(6) Amerikaans document van de SDS (Students for a Democratic Society - Tom Hayden 1962, geciteerd in Franse vertaling in «*Combats Étudiants dans le Monde*» (Seuil).

(7) «*Nous sommes en marche*»: art. 2: Nos structures psychiques sclérosées et archaïques doivent se saborder pour céder la place à l'imanigation d'un monde nouveau.»

Deze tract bestaat uit 21 art. en wordt gepubliceerd door Jean Louis Brau in *Cours, Camarade, le vieux monde est derrière toi!* (Histoire du VVe siècle).

(8) Verklaring van een Duits professor geciteerd in l'Express 1968, nr. 860, p. 24.

(9) Betreffende de Amerikaanse contestatie

1. INCC: The new abolitionists van Howard Beacon - Boston 1965.

2. The Challenge of Youth - E.H. Erikson Doubleday Anchor N.Y. 1965.

3. The New Generation of Student organizers. The New Republic 29-6-65.

4. Dr. G. Van Benthem van den Bergh: Studenten, Politiek in de V.S. De New Left - Provo als deelverschijnsel, Polak en Van Genneep.

5. Combats étudiants dans le Monde - Uitg. Combats Seuil.

6. Zie Carl Davidson in the New Radicals in the Multiversity S.D.S. 2e Uitg. mei 1968.

(10) La Révolte des étudiants Allemands. U. Bergmann Rudi Dutschke - Wolfgang Lefèvre en Bernd Rabehl. Uitg. NRF Idées actuelles.

— Temps modernes Juli 1968 Serge Base en J.M. Bouguereau Le Précédent Berlinoï.

(11) Van *Marcuse* zijn in het Nederlands verschenen:

1. De Een-dimensionale mens, uitg. Prospect Reeks;

2. Eros en Kultuur - Uitg. Erven J. Byleveld;

3. Psychoanalyse en Politiek - uitg. Polak en Van Genneep.

4. Geweld en Vrijheid - De Bezige Bij.

12. In een interview in l'Express 29-9-1968:

«Het zijn de pers en de publiciteit die mij de titel van spreekbuis van de studentenrevolte hebben gegeven en die van mij een goed verkocht marktartikel hebben gemaakt.»

(13) Jacques Laurent: «Lettre ouverte aux étudiants». Ed. Albin Michel Collection p. 87 e.v.

(14) Een uitstekende samenvatting van de theorie van Galbraith verscheen in *Streven* Aug. 68.

— Bij *Aula* verscheen: «Kapitalisme en Welvaart» waarin deze theorie reeds duidelijk naar voren komt.

(15) Aangehaald door Georges Katona in *Massaconsumptie* Uitg. *Aula* p. 68.

(16) *Bauer*: America, Mass Society and Mass Media.

(17) *Journal of Social Issues* dl. 16, nr. 3. Katz en Lazarsfeld: Personal Influence. The Free Press N.Y. 55.

(18) Vergelijk hiermee het Polycentrisme van Togliatti.

(19) Jules Monnerot: Sociologie de la Révolution. Er. Fayard - Deel 7: La nouvelle stratégie Révolutionnaire.

(20) — La Chine en l'an 2.001 - Han Syin - Uitg. *Stock* (met zeer uitgebreide bibliographie).

— Interessant is La Révolution Culturelle van A. Jelokhovtsew - Uitg. Contestation - Lafont, omdat hier een visie op de kulturele revolutie gegeven wordt gezien door een Russische bril.

(21) Over *Provo*:

— Het Witte Gevaar - Roel Van Duyn. (Een overzicht van wat *Provo* is, geschreven door een der *Provo*-leiders. Uitg. Meulenhof.

— *Provo*: «Een Jaar Provo-Activiteiten» door Aad De Jongh. Uitg. Kerco, Rotterdam.

— *Provo*: Kanttekeningen bij een deelverschijnsel, Polak en Van Gennep.

(22) Duco Van Weerlee: Wat de Provo's willen. Uitg. De Bezige Bij.

Met Van Weerlee, nu werkend aan de Universiteit van Amsterdam, had ik in augustus '69 een gesprek dat mij veel ophelderde betreffende het «Provotariaat». Ik houd eraan hem hiervoor hartelijk te bedanken.

(23) Constantin Nieuwenhuys: *New Babylon*.

(24) In «The hidden persuaders» citeert Vance Packard de door Dr. C.R. Schafer aangehaalde biocontrole:

«Het uiterste waartoe bio-controle kan komen is controle van de mens zelf. De onder controle gebrachte personen zouden nimmer toegelaten worden als individuen te denken. Enkele maanden na de geboorte zou een chirurg bij ieder kind een contactpunt onder de schedel aanbrengen met elektroden naar verschillende uitgezochte gebieden van het hersenweefsel... De zintuiglijke waarnemingen van het kind en zijn spierbewegingen zouden of gewijzigd of volledig gecontroleerd kunnen worden door bio-electrische seinen vanuit staatzenders.

Cfr. Roel van Duyn op. cit. blz. 56.

(25) *Boutroux*: «Préserver l'Individuel, le libre, tout l'élément flexible du monde».

Jean Wahl - Tableau de la philosophie française - Gallimard.

(26) *Tempête sur l'église* - Robert Serron (*Fayard*).

(27) *La société sans pères* - A. Mitscherlick.

Geconsulteerde werken:

— Hoe veroveren wij de aarde? F.L. Polak. Uitg. Contact Amsterdam;

— La Jeunesse Nouveau Tiers-Etat - Uitg. Contestation - Laffont;

— Les journées de mai '68 - Rencontres, et dialogues - Jacques Durandeaux - Uitg. Desclée De Brouwer.

— Ce n'est qu'un début - Ph. Labo in Edition Spéciale - Diffusion Denoël;

— L'Europe de l'abondance - François Hetman - *Fayard*.

— L'Univers Contestationnaire - Etude Psychanalytique Petite Bibliothèque Payot.

— Plus vivants que jamais - Pierre Peuchmaurd. Contestation Laffont.

— L'Université en 1980 - Colloque des amis de l'Université de Louvain - Les Editions Vie Ouvrière.

— La Révolution introuvable - Raymond Aron - *Fayard*.

— Le Gauchisme - Cohn Bendit - Seuil.

Rede van Mr. Louis ROMBAUT, Stafhouder der Balie van Antwerpen.

Op eigen risico ende perikjel heeft onze openingsrede-naar, Mr. *Lauwers*, mijn goede vriend Edmond, het erop gewaagd de Contestatie tot onderwerp van een academische rede te maken. Maar wij kennen Mr. *Lauwers* als een nog jonge man zonder vaar noch vrees en niet minder tevens als een klare geest en een kunstenaar van het woord. Het waagstuk was alzo bij hem in veilige handen en dat het een glansrijk succes is geworden is niet van aard wie ook van zijn confraters te verbazen.

Wij vergeven hem zelfs graag dat hij onze grijze stof, wat loom reeds, maar nog niet helemaal verlamd, tot creatieve inspanning heeft verplicht.

Dat mijn gelukwensen en mijn bewondering voor uw merkwaaardige rede oprecht gemeend zijn, dat weet U wel best, mijn waarde confrater.

Nu is het echter, nolens volens, maar traditioneel imperatief, mijn beurt, als Stafhouder, tot contestatie van uw referaat over te gaan.

Sta mij toe al dadelijk een zeer algemene critische bemerking te maken, die ik dan nog voorzichtig in de vragende vorm stel. Is het niet te vroeg, bezitten wij reeds genoegzame historische recul, om de problematiek van de huidige jongerencontestatie, ook al zijn er, zoals de spreker liet opmerken, de laatste jaren reeds honderden werken en artikelen aan gewijd geworden, (1) om die problematiek, zeg ik, duidelijk te omschrijven naar materiële en morele inhoud, naar zijn oorzaken, invloed en uitstraling en eventuele gevolgen voor onze samenleving?

Ik nodig onze openingsredenaar uit, over een tiental jaren, terug op dit podium te verschijnen om nogmaals de contestatie te behandelen en ons te zeggen hoe hij dan de contestatie van de zestiger jaren ziet en in hoeverre die jeugd tot nieuwe mens zal worden en gebleven zijn en welke omwentelingen zij niet enkel in het staatsapparaat maar ook in de geesten en in het leven zelf zal gebracht hebben. Vergeve mij mijn sceptische glimlach, die wellicht die is van de oudere man maar toch niet vreemd ook aan de herinnering aan de beeldenstorm uit de eigen jeugdjaren.

Onze openingsredenaar, zijn nog, althans relatief, jeugdige leeftijd ten spijt, heeft trouwens zelf de contestatie met omzichtigheid benaderd.

Al had ik er mij stellig niet aan verwacht dat Mr. *Lauwers* hier zou verschenen zijn, even kleurig als slordig uitgedost, ongekamd en ongeschoren, zijn indrukwekkende

gestalte bovenop getooid met een weelderige en wilde haardos, dan toch had ik de stille hoop gekoesterd dat onze redenaar onvervaard als volbloed kamper voor de contestatie in het krijt zou gesprongen zijn.

Maar — en wie zou het hem ten kwade duiden? — hij is met het eclectisme de fijnzinnige en het critisch scepticisme de wijze man eigen, te werk gegaan; hij heeft het voor en het tegen, het pro en contra in de jongerencontestatie met elkaar afgewogen. In die balans zal ik dan enkel voorzichtig een loodje meer in deze of gene schaal trachten te leggen. Want dat ik nu, in een laattijdige juveniele uitspatting, baard en pruik zou aangespen en mij als onvoorwaardelijk bekeerde tot het provotariaat zou bekennen, zal, hoop ik, wel niemand in dit gezelschap hebben willen verwachten.

Toch weze van stonde aan duidelijk gezegd: contestatie is se draagt al mijn sympathie weg, zelfs in haar uiterste vorm: de opstandigheid, de passieve van de provo's, maar liever toch de actieve van de studenten.

Contestatie is een intellectuele noodzaak voor de mens. Contesteren is toch becritiseren en dus bevechten, met de uiterste middelen als het moet, van valse postulaten, vastgeankerde dogma's, algemeen aanvaarde schijnbare waarheden, alsook van dominerende sociale, politieke en financiële machten, van een verpletterend staatsapparaat en een vastgeroeste bureaucratie.

Elke vrijheidsheld, elke kamper voor de vrijheid, de physische maar bovenal de geestelijke vrijheid, is een contestator. Bestaat hiervan in heel de wereldliteratuur een mooier voorbeeld dan onze Vlaamse Tijd Uilenspiegel in het werk van Charles de Coster?

De geschiedenis van de contestatie is de geschiedenis van de mensheid, van de menselijke ontplooiing zelf.

Van revolutie tot revolutie, die met de wapens als die met de geest, heeft de maatschappij zich ontwikkeld, soms ten goede, soms ten kwade, maar steeds in wisselende vormen van menselijke en sociale verhoudingen.

Een menselijke maatschappij zonder contestatie zou als het ware niet voorstelbaar zijn, omdat ze juist niets menselijks meer zou vertonen. Dergelijke maatschappij zou mogelijk technisch perfect georganiseerd zijn, maar ten koste van wat? Van niets minder dan de individuele vrijheid. Zij zou een amalgaam zijn van makke, tamme kuddemensen, een mierenhoop, een bijennest!

Wanneer dan duizenden, tienduizenden jonge mannen

en vrouwen aan het contesteren gaan, zo bij ons als in de ons omringende landen, wanneer ze manifesteren en de felle, al te brutale repressie vanwege de gevestigde autoriteiten trotseren, dan moeten wij voor dit fenomeen principieel bewondering en waardering weten op te brengen, omdat het het bewijs levert van geestelijke levenskracht.

Tegen welk «monstre sacré» is nu die jeugdige contestatie gericht? Onvermijdelijk en vanzelfsprekend tegen de gevestigde orde van de huidige maatschappij, of althans — en hier ligt een enorm terrein van discussie, die de basis zelf van het gecontesteerde subject raakt — tegen de voorstelling, die de jongeren zich van onze huidige maatschappij maken, die zij betitelen als de geïndustrialiseerde, de technologische, de neo-kapitalistische en, bij voorkeur, de consumptiemaatschappij en de welvaartstaat.

Hier zitten wij dan volop in de leer bij *Herbert Marcuse*, die men de wijsgeer en de profeet van de moderne contestatie is gaan noemen.

«Wir kämpfen gegen eine ausserordentlich gut funktionierende Gesellschaft. Das ist genau der Punkt, an den ich immer wieder stosse», bekent *Marcuse* in zijn «Das Ende der Utopie». (2)

Om dat nader toe te lichten laten wij *Marcuse* nog even aan het woord in zijn voornaamste werk «One dimensional Man», verschenen in 1964, en stellig tegelijk het meest opgehemelde en meest verguisde werk der laatste jaren. Ik vertaal: «Een stijgende levensstandaard is het meestal onvermijdelijke bij-product van de politiek gemanipuleerde industriële maatschappij... De groeiende productiviteit van de arbeid schept een stijgende overproductie, die... een stijgende consumptie toelaat... Zolang deze verhouding blijft bestaan, vermindert zij de gebruikswaarde van de vrijheid; het heeft geen zin aan te dringen op zelfbeschikking (selfdetermination), als het geadminiistreerde leven tevens het comfortabele en zelfs het «goed» leven is (the «good» life, la «bonne» vie). Dit is de rationele en materiele basis voor de eenmaking van tegenstellingen (the unification of opposites), voor één-dimensionale politieke gedraging (one-dimensional political behavior). Om die reden worden de transcendente politieke krachten binnen de maatschappij (within the society) geblokkeerd en kwalitatieve wijziging blijkt alleen mogelijk als wijziging komend van buitenuit (change from without).» (3)

Met *Mr Lauwers* ben ik het eens dat dit stroeve, moeilijk verteerbare, soms verward en verwarrend werk van onze Duits-Amerikaanse hogeschoolprofessor niet het «livre de chevet» van alle jongeren, zij wezen dan universiteitsstudenten, is geworden, maar ik meen dat de rol en de invloed van *Marcuse* als spirituele vader van de moderne contestatie heel wat hoger is aan te slaan dan onze openingsredenaar schijnt te menen.

In de Verenigde Staten, waar *Marcuse* sedert 1950 doceert, achtereenvolgens aan de Universiteiten van Columbia, Harvard, Boston en thans California, is zijn invloed op de linkse studenten, the leftists, zeer nadrukkelijk; hij stond er mede aan de spits van de massale Vietnamdemonstratie der Amerikaanse studenten in 1967.

En in West-Europa is *Marcuse* juist in die twee landen, waar het studentenverzet het hoogst heeft opgeleaid, Frankrijk en Duitsland, ver van een onbekende.

In Frankrijk was het *Henri Lefebvre*, professor in de sociologie aan de Universiteit te Nanterre, die aan zijn studenten de leer en de theorie van *Marcuse* deed kennen. En het is dan wellicht geen toeval dat de Franse studenten-opstand in de Lente van 1968 juist in deze, amper in 1960 in een Parijse voorstad opgerichte nog jonge en weinig omvangrijke Universiteit, tot uitbarsting is gekomen. Die revolutie, in Nanterre begonnen op 22 maart 1968 door een protestbijeenkomst tegen de arrestatie van enkele Vietnam-demonstranten onder leiding van *Daniël Cohn-*

Bendit, zou weldra overslaan naar de Sorbonne zelf en haar hoogtepunt bereiken in een vierdaagse barricadeslag in de straten van Parijs van 6 tot 10 mei, waaraan niet minder dan dertigduizend studenten deelnamen en die weliswaar door een genadeloze politie in opdracht van een vertwijfelde regering bloedig, met tal van doden en honderden zwaargewonden, onderdrukt werd, maar alleszins de Vijfde Republiek aan het wankelen bracht en haast deed uiteenspatten.

Maar heel wat aanzienlijker nog dan in Frankrijk is de invloed van *Herbert Marcuse* bij de Duitse studenten, omdat *Marcuse*, die dan toch zelf een Duitser is en trouwens pas in 1933, toen hij 25 jaar oud was, zijn land en het naziregime voor altijd verliet, de laatste jaren regelmatig in de Duitse Universiteiten als gastprofessor en tijdens studentenbijeenkomsten zijn theorie over de industriële welvaartstaat is komen uiteenzetten. De onbetwiste voorman van de Duitse studentencontestatie, *Rudi Dutschke*, practiserend christen, doctorandus in sociologie, lid van de S.D.S. (Sozialistischer Deutscher Studentenbund) is, zoals blijkt uit al zijn werken en geschriften, in het bijzonder zijn «Rebellion der Studenten», (4) een briljant theoreticus, die van zijn profeet *Marcuse* sociologisch doorkneet en wijsgerig doordeesemd is.

Maar ook ten onzent, waar de jongerencontestatie heel wat bescheidener van omvang en heel wat minder heftig gebleven is dan in onze nabuurlanden, blijken onze studenten van Marcusiaanse ideeën doordrongen te zijn. Voorzeker gaan hun protesten eerst en vooral tegen specifiek universitaire toestanden of, althans naar hun opvatting, misstanden en eisen zij op dat gebied — aanstelling van professoren, inhoud van de cursussen, programma's, examens en al dergelijke — medezeggenschap of minstens inspraak, hierin trouwens niet verschillend van de eisen die voor hun Franse soortgenoten geformuleerd worden door de «chefs contestataires» *Cohn-Bendit*, *Sauvageot*, *Geismar*. (5)

Zodra echter onze Gentse, Brusselse of Leuvense student het specifiek universitair terrein verlaat, zal hij, ook al heeft hij nooit «One-dimensional Man» gelezen en is *Marcuse* voor hem niet meer dan een naam, of kent hij er zelfs het bestaan niet van, spreken van onze «consumptiemaatschappij», gekenmerkt door haar zo ver doorgedreven technologisch structuralisme dat alle leden van die maatschappij er zo onverbrekelijk in vastgeklonken liggen dat zij er niet meer uit kunnen en wat erger is, niet meer uit willen. Want iedereen, zo werkgever als werknemer, zelfs de meest bescheiden, geniet een welstand, groot of klein, waarmee hij echter vrede neemt en die hem een, hoewel vals, gevoel van onafhankelijkheid geeft, zodat uiteindelijk al de samenstellende delen van die neo-kapitalistische consumptiemaatschappij zodanig ineengestrengeld zijn dat zij elkaar, van laag tot hoog, steunen en ondersteunen. Aldus, zo zal de student U verder aan het verstand brengen, komt men tot een vastgeankerd maatschappijstelsel, tegen welks immobilisme echter geen initiatief van binnenuit meer te verwachten is. En met *Marcuse* zal hij bewust of onbewust besluiten dat «the Welfare State is a state of unfreedom», en om de verloren vrijheid te heroveren valt er alleen nog te rekenen op de krachten van hen, die nog niet in het huidige maatschappelijk systeem zijn ingeschakeld: de studenten in de eerste plaats, maar ook de vrijbuiters van alle slag, artisten, vagebonden, asociale. (6)

Ook de provo's zien het niet anders. *Roel van Duyn*, de primus inter pares onder de Amsterdamse provo's, zegt het onomwonden in een artikel «Aan ouders van provo's»: «Naar onze mening is de grote massa van verpauperde arbeiders, die vroeger de basis van alle linkse revolutionaire bewegingen vormden, als zodanig verdwenen. Door de concessies van de bezittende klasse is ze tevreden gesteld. De oude klassetegenstelling tussen het

proletariaat en de bourgeoisie is praktisch weggevalen. Maar wat is er voor in de plaats gekomen? Een nieuwe klassetegenstelling, die van de samengesmolten proletariaat en bourgeoisie (tot één groot grijs klootjesvolk) en een nieuwe revolterende klasse: het provotariaat. Deze welvaartsklasse (dit provotariaat) bestaat uit alle opstandige jongeren: beatniks, nozems, kunstenaars, studenten».⁽⁷⁾

Dat de critiek, die de jonge mensen maken van de maatschappij, waarin of, om bij *Marcuse* te blijven, waarbuiten zij leven, maar die alleszins die van hun is, absoluut en vernietigend is, kan net verbazen, juist omdat het critiek van jonge mensen is.

«Le jeune homme, devant les laideurs de ce monde, tressaille dans son cœur largement irrité»
zo dichtte *Rimbaud* reeds honderd jaar geleden.⁽⁸⁾

En die jonge mens, in volle overgave van hart en geest, beziel met rotsvaste, gloedvolle overtuiging, elke middenweg, elke «aurea mediocritas» misprijzend, wars van weifelaars en twijfelaars, zet zich in om als enthousiaste wereldhervormer, onverbiddelijk tabula rasa te maken van al het oude, dat immers, omdat het oud is, niet anders dan voorbijgestreefd, dom en dwaas, ja vals en verdorven kan zijn.

Onze huidige zogenaamde democratie? Een sinistere grap! Medezeggenschap van de werknemers dank zij hun syndicaten, hun vakorganisaties? Maar die vakbonden zijn juist het cement van onze huidige maatschappij, daar zij enkel dienen om de arbeiders te paaien en te lijmen en vast te houden binnen het kapitalistische systeem!

En ons Parlement en zijn zogeheten vertegenwoordigers der Natie? Van hen heeft de jonge mens geen beter idee dan destijds de nochtans reeds bejaarde *Clemenceau*, die aan bezoekers van zijn jachtpaviljoen een paar trofeeën aanwees: «Ici, c'est une tête de tigre. Et là, c'est un caïman. La platitude du crâne est assez dégoutante, mais j'ai vu cela souvent chez les parlementaires».⁽⁹⁾ Dus weg ook met die bende onbekwamen, die bij uitstek «profiteurs du régime».

Dit jong, ongenueanceerd mentaal absolutisme, dit hooghartig en verwaand misprijzen voor al het oude en bestaande, gevolg van een feitelijk maar nooit toegegeven gebrek aan levenservaring, het wrevelig gevoelen nog niet mee te tellen, de ergernis uit elke verantwoordelijkheid gesloten te blijven, de zucht naar medezeggenschap, die toch niets anders is dan de normaal en menselijke geldingsdrang, «der Wille zur Macht» om met *Alfred Adler* te spreken, gans dit complex van onstuimige gevoelens, moet bij de jonge mens noodzakelijk leiden tot contestatie als uiting, ik herhaal het, van gezonde levenskracht.

Maar het is niet enkel daarom dat wij de contestatie moeten begrijpen en waarderen. Wij moeten ook durven erkennen dat de huidige jongerencontestatie op een zeer gefundeerde basis berust. Het is geen Don-Quichotisme, geen bevechten van windmolens of waandenkbeelden.

Het is waar, tragisch waar, dat onze moderne maatschappij meer en meer uitsluitend, unidimensionaal, gericht wordt op technische volmaaktheid, op industrialisatie, op louter economische, materiele welvaart, waarbinnen de enkeling zich veilig en tevreden voelt, zodat het hele systeem uiteindelijk een Aanbidding van het Heilig Statu quo wordt, dodend voor elk initiatief, moordend voor de vrije geest, de critische rede, het wijsgerig denken.

Dat onze jonge mensen dergelijk gemakkelijk, ledig en zinloos robotleven afwijzen, dat zij weigeren door «professorale Fachidioten» tot «studentische Fachidoten» te worden gevormd, naar het woord van *André Gorz*,⁽¹⁰⁾ dat zij de werkelijke menselijke waarden hoger aanslaan dan de louter materiële welstand, is stellig verblijdend en hoopvol voor de toekomstige, de «nieuwe» mens.

Maar, dames en heren, niet verblijdend, maar zeer teleurstellend is de vaststelling dat, na de afbraak van het

oude en bestaande, en *Marcuse*, en de studenten, en de provo's ons verder in de steek laten.

Hun contestatie is louter afbraak, louter negatief en dat is wel de felste critiek die ik erop aan te merken heb.

Na het ontmaskeren van de consumptiemaatschappij, van de welvaartstaat, wensen en eisen wij een concreet beeld te krijgen van de nieuwe maatschappij en de «nieuwe» mens, die de vorige zullen vervangen.

En hier blijven onze contesteersders totaal in gebreke.

Aan Provo moeten wij het recht laten wedervaren dat die beweging, die, weze terloops gezegd, al een paar jaar een vroege dood is gestorven, volmondig erkende negatief, anarchistisch, nihilistisch te zijn. Het was contestationis gratia, constestatie om der contestatie wille, enkel erop uit door surrealistisch protest het irrationele van het bestaande regime patent en also belachelijk te maken.

Maar voor onze studenten is nihilisme of anarchisme geen doel. Zij willen een «nieuwe» mens creëren, «den neuen Menschen, der seine Ketten zerbricht, mit denen er an seine bürokratische-technische Umwelt gefesselt ist, der nicht Untertan, sondern mündiger Bürger ist», zoals *Classen* en *Peters* het uitdrukken,⁽¹¹⁾ maar dat zijn holle phrasen en daar blijft het bij. Words, words, said *Hamlet*.

Jacques Laurent, in zijn onlangs gepubliceerde «Lettre ouverte aux étudiants»,⁽¹²⁾ verwijt met reden aan de Franse studenten hun «évidente pauvreté de pensée»,⁽¹³⁾ wat nochtans *Laurent* niet belet de studenten om hun contestatie zelf, om hun revolte te feliciteren en hen enthousiast aan te sporen te volharden en tevens, in soms verbale ontsporingen van een ongehoorde brutaaliteit, de draak te steken met marxistisch-neokapitalistische figuren als een *Raymond Aron*, de auteur van «La révolution introuvable».⁽¹⁴⁾ «Même, dans l'infantilisme, Aron dépasse *Mauriac*», zo luidt de vernietigende uitspraak van *Laurent*.⁽¹⁵⁾

En zo verkettert *Laurent* anderzijds ook de profeet *Marcuse* zelf, juist omwille van zijn negativisme.

En inderdaad *Marcuse* en zijn adepten als een *Rudi Dutschke* of *Wolfgang Iefevre*, weten enkel te verklaren dat revolutie is als een schaakspel, waarvan men bij voorbaat niet weet hoe het zal verlopen, maar waarvan men achteraf wel zal ondervinden waarop het uitdraait. Dat is waarlijk pover.

Wanneer *Herbert Marcuse*, de nuchter ontledende socioloog, de sereen redenerende wijsgeer, op 't eind van zijn «One-dimensional Man» haast lyrisch wordt wanneer hij de «outcasts and outsiders», wier «opposition hits the system from without» contesterend de straat ziet opgaan, onbewapend en onbeschermd, gewelddadige repressie, zelfs de dood, trotserend, besluit hij: «The fact that they start refusing to play the game may be the fact which marks the beginning of the end of a period».⁽¹⁶⁾

U hoort het: het zal het einde van een periode inluiden, maar welke nieuwe periode zal daarop volgen? Hierop blijft *Marcuse* het antwoord schuldig.

Dit betreurenswaard negatieve aspect van de contestatie heb ik, Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, gemeend bijzonder te moeten onderstrepen.

En ik spreek dan de hoop uit dat wij, na vorig jaar hier *Mr Guido Arts* te hebben gehoord over de huidige welvaartsmaatschappij en haar brandend probleem van de vrijetijdsbesteding, en heden *Mr Edmond Lauwers* over de jongerencontestatie tegen ons maatschappelijk systeem, volgend jaar een jong confrater te mogen beluisteren, die ons een beeld zal ophangen van die nieuwe maatschappij, en van die nieuwe mens, die ons thans, maar al te vaag nog, worden voorgespiegeld.

Aan die openingsredenaar durf ik nu reeds suggereren *Plato* en zijn Staat, zijn *Politeia*, te herlezen en te luisteren naar *Socrates*, wanneer hij tot zijn vriend *Glaukoon* zegt:

«Indien niet de wijsgeren koning worden in de staten

of degenen die nu koningen en machthebbers heten, op de ware en doeltreffende manier de wijsbegeerte gaan beoefenen en deze twee, de politieke macht en de wijsgerigheid, niet in dezelfde personen verenigd worden — en wanneer niet de velen, die zich nu uitsluitend op één van deze twee toeleggen, noodwendig buitengesloten worden — is er geen geneesmiddel, waarde Glaukoon, voor de staten noch voor het menselijk geslacht. Evenmin zal dan dit volkomen gemenebest, dat wij geschetst hebben ooit mogelijk zijn noch het licht van de zon aanschouwen. Dit nu was het, wat mij al lang bezwaarde te moeten zeggen, welbewust hoezeer deze indruist tegen de algemene en hoe moeilijk het is er iemand van te overtuigen, dat er op geen andere wijze geluk mogelijk is, noch voor een enkele mens, noch voor het algemeen». (17)

U dat, Dames en Heren, ter overweging geven moge dan tevens mijn besluit zijn.

Mevrouwen, Mijne Heren,

Het is een piëteitvolle traditie dat, ter gelegenheid van deze plechtige vergadering, de Stafhouder de herinnering oproept aan de confraters, die tijdens het voorbije rechterlijk jaar door de dood voor altijd uit de balie verdwenen.

Op 19 november 1968 overleed Mr *Jean Wilmots*, 83 jaar oud.

Mr *Wilmots* was een Limburger, geboortig van Tongeren en gedurende gans zijn leven zou zijn hart verpand blijven aan zijn roemvolle historische vaderstad.

Hij studeerde aan de Universiteit te Luik, waar hij in 1909 het diploma van Doctor in de Rechten behaalde, om dan onmiddellijk als advocaat-stagiair in de balie te Tongeren te worden opgenomen.

Vijf jaar later, in 1914, stelde de Duitse inval brutaal een einde aan zijn nog jong, maar reeds bloeiend advocatenkantoor.

Mr *Wilmots* werd door de bezetter naar Duitsland gedeporteerd, maar mocht een jaar later naar Tongeren terug keren. Hij aarzelde geen ogenblik. Hij wist, op levensgevaar, de grens naar Nederland te overschrijden en meldde zich voor het Belgisch Leger als vrijwilliger. Als soldaat maakte hij de ganse oorlog mee en keerde als Belgisch officier in 1918 naar « zijn » Tongeren terug. Intussen hadden zijn confraters hem, als blijk van bewondering en waardering, op 24 juli 1917 verkozen tot lid van de Raad der Orde. In 1919 werd hij in die hoedanigheid herkozen, doch enkele weken later verliet Mr *Wilmots* de Tongerse balie om naar Antwerpen te komen wonen, waar hij haast vijftig jaar lang, tot aan zijn dood, zijn beroep van advocaat met succes zou uitoefenen. Ditzelfde jaar, 1919, gaf hij een uitvoerig en degelijk commentaar uit nopens het militaire strafrecht. (18)

Te Antwerpen werd hij, en bleef tien jaar lang, de gewaardeerde medewerker van stafhouder Mr *Georges Vaes*, om dan verder zelfstandig nog enkel de belangen van een eigen cliënteel te behartigen.

Zo hebben wij Mr *Jean Wilmots* jaren bedrijvig geweten. Hij was de bezadigdheid, de onverstoorbaarheid zelve. Nooit zou men Mr *Wilmots* nerveus door de wandelzaal zien hollen of met krijsende stem of breed armgezwaaibitsige incidenten ter zitting uitlokken. Rustig-overtuigend en handig wist hij zijn stelling te verdedigen. Hij was de gedroomde verdediger van al wie het aan de stok kreeg met het Beheer van Douanen en Accijnzen. Dit beheer vreesde Mr *Wilmots* maar waardeerde hem ook om zijn onbetwistbaar meesterschap en juridische scherpzinnigheid in het hanteren van de fiscale wetsbeschikkingen.

Hij was daarenboven een beminnelijk confrater, hoewel hij in zekere mate een eenzaat was. Hij zat liefst thuis en wanneer hij zijn dossiers ter zijde kon schuiven, was het om zich met Gallo-Romeinse archeologie in verband met

zijn geliefde *civitas Tungrorum* bezig te houden. Hij kende het « *De bello gallico* » van buiten en publiceerde artikels in Limburgse historische tijdschriften om met klem de stelling te verdedigen dat *Atuatuca*, de versterkte vesting der Eburonen, nergens anders dan te Tongeren zelf gelegen was.

Goedhartig man, was Mr *Wilmots* een groot dierenvriend. Zijn trouwe hond beschreef hij in lieve, vriendelijke verzen :

« Mon petit fox est blanc, avec des taches blondes,
sur le bas de la patte, et le bout du museau,
Sous son nez drôle il a des dents de louveteau
Et, tous près de ses yeux, deux autres taches rondes »
.....

« Nous sommes deux amis, j'excuse ses larcins,
Et quand il est griffé, par le chat des voisins,
Je panse sa blessure, et puis je le caresse ».

Mr *Wilmots* was stellig literair begaafd en schreef tal van politieromans, spijtig enkel voor eigen genoegen, zodat ze onuitgegeven bleven.

Maar hij schreef ook, vooral in zijn laatste levensjaren, waardevolle verzen, waarvan enkele gepubliceerd werden, (19) andere niet, zoals deze, wellicht zijn allerlaatste :

« Maintenant que la mort lentement accumule
Dans mon cœur résigné, les cendres du passé,
J'aime à ressusciter au fond du crépuscule
Les mirages divins dont je m'étais lassé ».

Alzo, in stille herinnering aan het voorbije leven, is Mr *Jean Wilmots* zacht uitgedoofd, kalm en berustend, een serene glimlach om de lippen.

Aan Mevrouw *Wilmots* en haar zoon, onze goede confrater, Mr *José Wilmots*, zelf sedert meer dan twintig jaar aan onze balie bedrijvig, herhalen wij ons oprecht leedwezen.

Op 28 april 1969 ontviel ons Mr *Werner Castille*. Hij was 69 jaar oud en nog intens aan de balie bedrijvig, toen de dood hem zo vroegtijdig trof.

Mr *Castille* was in 1900 te Sint-Niklaas geboren en bracht zijn ganse jeugd in zijn geboortestad door, waar zijn vader scheikundig ingenieur en staatsambtenaar was.

Hij studeerde de rechten aan de Universiteit te Leuven, die hem in 1923 het diploma van doctor iuris uitreikte. Hij vroeg en bekam zijn opname in de Antwerpse balie, ging in stage bij Mr *Claes* en bleef in dit hoofdzakelijk maritieme kantoor tot aan het overlijden van zijn patroon.

Mr *Werner Castille* was een waarlijk edele figuur aan onze balie, zowel door zijn aristocratisch uiterlijk, zijn fijnbesneden haast ascetisch gelaat, als door de hoge idee, die hij van het beroep van advocaat had. Elke zaak werd door hem met voorbeeldige stiptheid en grondigheid behandeld. Noeste en harde werker, een ganse nacht als het moest, was hij veeleisend voor anderen, maar vooral onverbiddelijk voor zichzelf. Die stalen energie was des te meer bewonderenswaard, omdat Mr *Castille* zijn ganse leven gruwelijke fysische pijnen heeft moeten lijden. Niet minder dan zeven maal doorstond hij zware heilkundige bewerkingen.

Dat wisten echter weinigen, want Mr *Castille* zelf wilde hiervan nooit iets laten blijken, kloeg nooit en verbeet zijn pijn, onbewogen.

De enige ontspanning, die hij zich gunde, was een verblijf tijdens de zomervacantie aan de Côte d'Azur; hij hield van zon en blauwe zee en was trouwens een uitstekend zwemmer.

Drie maal opnieuw, in 1946, 1954 en 1957 werd Mr *Castille* door zijn confraters verkozen tot lid van de Raad der Orde.

Gedurende jaren ook doceerde hij het Handelsrecht in

het Hoger Handelsinstituut aan de Schildersstraat te Antwerpen.

Mr *Castille* was tevens plaatsvervangend Vrederechter van het tweede kanton Antwerpen, en in die hoedanigheid zou hij, amper vijf dagen vóór zijn overlijden, nog een heroisch bewijs van zijn plichtsgevoelen leveren. Op zijn sterfbed, terwijl zijn gemarteld lichaam tegen de dood vocht, wist hij, met bovenmenselijke inspanning nog de energie op te brengen om zijn handtekening te plaatsen op vonnissen, door hem uitgesproken. Toen zijn wilskrachtig hart dan toch bezweek, betreurde de ganse balie het verlies van een voorbeeldig confrater.

Dit te weten moge in enigerlei mate een troost zijn voor zijn echtgenote, Mevrouw *Castille*, haar dochter en vijf zonen, onder wie onze uitstekende confrater, Mr. *Jacques Castille*.

Dames en Heren,

Toen, amper een maand later, op 26 mei 1969, vernomen werd dat Mr *Hendrik Laureyns* schielijk overleden was, trof dit ieder van zijn confraters recht in het hart.

Krachtig gespierde, taaie en pezige, sportieve man, was Mr *Laureyns* slechts 47 jaar oud. Het bericht van zijn dood klonk dan ook haast ongelooflijk.

Na het Stanislascollege te hebben doorlopen, ging Mr *Laureyns* aan de Universiteit te Leuven studeren, die hem in 1946 tot Doctor in de Rechten promoveerde.

Na zijn opname in onze balie, volbracht hij zijn stage bij onze eminente confrater, Mr *Edouard Buisseret*.

Mr *Laureyns* werd spoedig een graag geziene figuur aan de balie. Hij nam actief aan het balieleven deel en was een der oude gloriën van Balie-Sport.

Wij allen, zijn confraters, hielden van hem om zijn oprechtheid, zijn ongekunsteldheid in woord en gebaar.

Hij was een op-en-top Berchemenaar en was er fier op. Te Berchem geboren in 1922, heeft hij er zijn ganse leven gewoond, en zijn kantoor gehad, was er lid van de Gemeenteraad en haast vanzelfsprekend, sedert 1953, ook plaatsvervangend Vrederechter.

Wie aan Mr *Laureyns* de verdediging van zijn belangen toevertrouwde, mocht verzekerd zijn dat hij er met inzet van al zijn krachten zou voor ijveren en vechten, want Mr *Laureyns* was een harde werker, een wroeter, die zich nooit rust of verpozing heeft gegund. Zo heeft deze kloekke man uiteindelijk zijn krachten dan toch overschat.

Toen, op die tweede Sinxendag van mei zijn hart plots begaf, was het onder de felle druk, de ondraaglijke spanning van het werk.

Mr *Laureyns* had een mooi gezin gesticht: een lieve echtgenote en vijf kinderen, van 17, 16, 14, 12 en 6 jaar oud, allen flinke studenten, op wie hij toch zo fier was.

Met ontroering, in naam van de ganse balie, betuigen we hun opnieuw ons diep leedwezen.

Midden in het gerechtelijk verlof, op 28 juli 1969, ont-rukte de dood aan onze balie een van haar meest eminente leden, Mr *Werner Koll*.

Geboren in 1887, deed hij zijn middelbare studiën aan het Atheneum te Brussel, zijn universitaire aan de Hogeschool te Luik, maar eens zijn diploma van Doctor iuris behaald in 1911, was het te Antwerpen dat hij zich kwam vestigen en er om zijn inschrijving in de balie verzocht. Het werd het begin van een prachtige carrière.

Reeds als jong student had Mr *Koll* zich als overtuigd vrijzinnige en strijdend liberaal laten kennen. Het kon dan ook niet verbazen dat hij zich als patroon voor zijn stagejaren Mr *Louis Franck* uitkoos, briljant advocaat en niet minder schitterend politicus. Tegelijk met Mr *Koll* kwam daar ook een andere jonge man in stage, Mr *Van Kesbeek*, de latere liberale volksvertegenwoordiger en Mechelse burgemeester. De hechte vriendschap, die toen

tussen beide jonge stagiairs, Mr *Koll* en Mr *Van Kesbeek* ontstond, was er een voor het ganse leven, zonder ooit te verflauwen.

Na de eerste wereldoorlog zien wij Mr *Koll*, in dezelfde liberaal-vrijzinnige lijn, waaraan hij heel zijn leven trouw zou blijven, medewerker worden van die andere grote liberale voorman, Mr *Edouard Pecher*. Het was een druk, zeer druk kantoor. Mr *Pecher*, wiens tijd meer en meer in beslag werd genomen door zijn politieke en parlementaire arbeid en die zich weldra uitsluitend aan zijn taak van Minister moest wijden, vond in Mr *Koll* een even betrouwbaar als bekwaam medewerker, aan wie hij onvoorwaardelijk de leiding van zijn kantoor kon overlaten.

Mr *Koll* kweet zich schitterend van die taak, dank zij een verbluffende juridische kennis en een nooit afgevend werkkraft. Heel wat stagiairs hebben zulks, in dat kantoor, aan den lijve ondervonden, maar zij ontvingen van Mr *Koll* zodanige opleiding, werkmethode en werkpotentieel, dat allen nagenoeg op hun beurt geworden zijn tot eersterangsadvocaten, magistraten, hoogleraars. Om onder de velen maar drie namen te noemen: Mr *Victor Raadsheer Hallemans*, Professor *Van Geyt*. Zij, en zoveel met hen, weten of wisten best welk een tol van erkentelijkheid zij voor het eigen welzijn in het leven aan wijlen Mr *Koll* verschuldigd zijn.

Toen dan in 1926 Mr en Minister *Pecher*, op amper 42-jarige leeftijd, plots overleden was, bouwde Mr *Koll* zich spoedig een benijdenswaard bloeiend eigen kantoor op.

Hij bleef, tot het eind van zijn levensjaren, steeds de onvermoeibare werker, die elke zaak in al haar aspecten bekeek en uitpluisde, die niets aan het toeval wilde overlaten, die tot de kleinste bijkomstige problemen grondig uitdiepte. Geen luchtige improvisatie, geen juridische kunstgrepen, maar gedegen, doordachte, bestudeerde arbeid. Zo waren dan ook de pleidooien van Mr *Koll*, zijn nota's en besluiten, breed uitgesponnen en, althans voor zijn tegenstrever, een moeilijk verteerbare brok.

Na aldus de advocaat, de toegewijde en hardnekkige verdediger van zijn cliënten, te hebben beschreven en er bijgevoegd te hebben dat Mr *Koll* gedurende jaren de leiding had van de liberale vertegenwoordiging in de Antwerpse Provincieraad, zou men zich allicht het verkeerde beeld scheppen van een zwaartillend, stug en stroef mens.

Wel integendeel, was Mr *Koll* een vriendelijk confrater, een goedmoedelijk en doorbraaf man. Niets stemde hem gelukkiger dan een genoegen te kunnen doen aan wie er hem om verzocht en geen moeite was hem dan te veel.

Aan tafel, met vrienden, was hij een gezellig man en versmaadde de geneugten van spijs en drank niet. Ook van reizen hield hij veel, niet om ergens op een strand te gaan luieren, maar om met levendige belangstelling te gaan bekijken al wat maar bezienswaard mocht heten.

De laatste levensmaanden van Mr *Koll* werden versomberd door een zienderogen kwijnende gezondheid, die hem, de kloek gebouwde man van hoge gestalte en brede carriere, steeds moeizamer en meer gebogen deed voortstropelen.

Hij zelf begreep dat dit het einde van zijn actieve advocaten carrière betekende en op zijn verzoek, verleende de Raad der Orde hem in januari van dit jaar de titel van ere-advocaat. Zo bleef hij innig verbonden aan « zijn » Antwerpse balie.

Zijn dood betekent voor die balie het verlies van een groot advocaat en een goed mens.

Aan Mevrouw *Koll*, aan zijn zoon, aan zijn dochter en schoonzoon, de Heer Vrederechter *Horion*, wens ik, voor al mijn confraters, nogmaals te herhalen hoezeer wij hun leed ook als het onze aanvoelen.

Mag ik U verzoeken, Dames en Heren, een ogenblik recht te staan in stille herinnering aan wijlen Mr *Jean Wilmots*, Mr *Werner Castille*, Mr *Hendrik Laureyns*, Mr *Werner Koll*.

Mevrouwen, Mijne Heren,

De tussenkomst van de Stafhouder op deze plechtige openingszitting moet, zo eist het weer de heilige traditie, besloten worden met een woord tot de jonge confraters, die kersvers het eerste stagejaar zijn binnen gestapt. Dit woord zal maar een woordje zijn op ultra-korte golf.

Ik had immers reeds de gelegenheid te praten met ieder van hen, toen ze mij door hun wederzijdse patronen werden voorgesteld, en bovenal is, meen ik, tijdens de ontvangst van onze stagiairs door en ten huize van de Voorzitter van onze Conferentie, alles gezegd geworden, niet zozeer door mijzelf, maar door onze Voorzitter Mr Van Goethem en onze ere-Voorzitter Mr Victor in termen zo keurig dat ik niet zou vermogen ze te herhalen.

Ik zou, dames en heren, aan mijn jonge confraters de advocaat naar vorm en inhoud moeten beschrijven.

Welnu, de Standaard-encyclopedie leert ons dat een advocaat is ofwel een tropische boomsoort van de familie der laurierachtigen, lekkere peervormige vruchten dragend, ofwel een dikvloeiende drank, bereid uit brandewijn met eieren, suiker en notemuskaat.

Dat «advocaat» nog wel een derde, mogelijk minder smakelijke, maar toch niet bepaald wansmakelijke betekenis heeft, weten zelfs de oningewijden.

Het was wel doelend op dit soort advocaat dat Joost Damhouder, de 16de-eeuwse «Doctor in beyde de Rechten», te Brugge geboren en te Antwerpen overleden, schreef in capittel 129 van zijn «Civile practijcke»: «... de Advocaten behooren geleert te zijn ende kennisse vande rechten te hebben». Voorwaar een uitsprekende raad; kennis van de rechten hebben kan nooit kwaad, zelfs niet voor een advocaat...

Maar laat mij niet de draak steken met Joost Damhouder, die een van de beste juristen blijft, die onze Lage Landen ooit gekend hebben. Hij verklaart ons immers dadelijk nader «... dat de Advocaten vijf Jaer in de Rechten moeten ghestudeert hebben — (let wel, dit wordt geschreven vier eeuwen geleden) — ende datse van Doctoren moeten geexamineert... werden ende ... verklaert werden datse waerdich zijn gheadmitteert te werden omme te advoceren». (20)

Waardig zijn om het beroep van advocaat uit te oefenen, daar komt het, mijn jonge confraters, op aan.

En U betoont U een «waardig» advocaat niet door verwaand, hooghartig of pedant te doen tegenover cliënten, confraters of magistraten, maar door ernstig en gewetensvol elke U toevertrouwde zaak, ook de geringste, te behandelen, door onkreukbaar eerlijk te zijn tegenover cliënten en tegenpartij en U nooit te laten verleiden tot enige onkiesheid of oncorrectheid, ook al zullen de cliënten soms trachten U daartoe aan te zetten, door U als een waar confrater te gedragen en tegenover uw tegenstrever alle regels van ons deontologisch spel strikt te eerbiedigen, door U tegenover de magistratuur en eerbiedig en onafhankelijk te betonen en, zonder enige kwetsende agressiviteit, voet bij stek te houden bij de verdediging van een stelling van wier juistheid en rechtvaardigheid U overtuigd is.

Gemakzucht en oppervlakkigheid, noch kleinzieligheid hebben ooit een groot, een «waardig» advocaat gevormd.

Ons beroep — in feite bestendige contestatie, steeds mekaar bekampende partijen en stellingen — vereist strijdvaardigheid en hard labour.

Dat is niet nieuw. «La fonction de l'Avocat, zo schreef vóór tweehonderd jaar La Bruyère reeds, est pénible, laborieuse, et suppose dans celui qui l'exerce, un riche fond et de grandes ressources... il prononce de graves Plaidoyers devant des Juges qui peuvent lui imposer silence, et contre des adversaires qui l'interrompent; il doit être prêt sur la réplique, il parle en un même jour, dans divers Tribunaux, de différentes affaires. Sa maison n'est pas pour lui

un lieu de repos et de retraite... elle est ouverte à tous ceux qui viennent l'accabler de leurs questions et de leurs doutes.» En La Bruyère geeft nog een toemaatje: «Il (l'avocat) se délasse d'un long Discours par de plus longs Ecrits, il ne fait que changer de travaux et de fatigues». (21)

Ik hoop nu maar, mijn jonge confraters, dat U, na dit relaas, U niet reeds doodvermoeid gaat gevoelen en hijgend naar adem snakken.

Te uwer geruststelling: kijk maar eens naar die fleurige fossielen op dit podium. Sinds jaren houden zij stand.

Zij, en ik met hen, begroeten uwe intrede in onze Antwerpse balie, waar U een sfeer zal vinden van oprechte confraterniteit, van hartelijkheid en, dank zij onze Vlaamse Conferentie, van gezelligheid, die U vlug heen helpen over de eerste onvermijdelijke teleurstellingen en ontgoochelingen.

Volhardt, mijn jonge confraters, en U zult U spoedig gelukkig prijzen het mooie beroep van advocaat te hebben gekozen.

Dames en Heren, ook ik heb reeds enkele malen, niet zonder angst, de klok bekeken.

Maar hier slaat dan het uur der verlossing.

(1) Zie o.a. ir P. Vardy, Opstand der studenten, waarom? waartegen?, uitg. het Wereldvenster - Baarn, 1969; Jean-Louis Brau, Cours, camarade, le vieux monde est derrière toi, éd. Albin Michel, Paris, 1968; Wolfgang Schwerbrock, Proteste der Jugend, Econ. Verlag, Düsseldorf-Wien, 1968; Patrick Seale en Maureen Mc Coville, De nieuwe Franse Revolutie, Leiden, 1968; Jean-Jacques Brochier et Berndt Oelgart, L'internationale étudiante, éd. Julliard, Paris, 1968; Epistemon, Ces idées qui ont ébranlé la France, Nanterre nov. 1967 - juin 1968, éd. Fayard, 1968; Club Jean Moulin, Que faire de la révolution de mai?, éd. du Seuil, 1968; Jean Vieujean, Jeunesse aux millions de visages, éd. Casterman, 1961; (Anon.) Combats étudiants dans le monde, éd. du Seuil, 1968; Michel de Saint Pierre, La nouvelle race, Paris, 1961; Marc Oraison, Jean-Claude Barreau, Jacques Rochfort, Les enfants prodiges, éd. Fayard, Paris, 1962; Guy Michaud, Révolution dans l'Université, libr. Hachette, 1968; (Anon.) L'ipotesi rivoluzionaria, Marsilio editori, Padova, 1968; Jerome Ferrand, La jeunesse nouveau tiers-état, éd. Rob. Laffont, Paris, 1968; (Anon.) De Januari-revolte te Leuven, uitg. de Galge, Brugge-Antwerpen, 1968; Comité d'actions lycéens, Les lycéens, gardent la parole, éd. du Seuil, 1968; Jean Chardonnet, L'Université en question, éd. France-Empire, 1968.

(2) Herbert Marcuse, in «Das Ende der Utopie?», Berlin 1967, p. 89.

(3) Herbert Marcuse, One-dimensional Man, Beacon Press Boston, 5de uitg., 1968, p. 49.

(4) Uwe Bergmann, Rudi Dutschke, Wolfgang Lefevre, Berndt Rabehl, Rebellion der Studenten oder die neue Opposition, Hamburg, 1968.

(5) J. Sauvageot, A. Geismar, D. Cohn-Bendit, J.P. Duteuil, La Révolte étudiante, les animateurs parlent, éd. du Seuil, 1968.

(6) Herb. Marcuse, One-dimensional Man, p. 49 en 256.

(7) Roel van Duyn, artikel «Aan ouders van provoos», in Ons Gezin, maart 1966, p. 71.

(8) Rimbaud, Les sœurs de charité, 1871.

(9) Cfr. Jean-Louis Brau, op. cit., p. 32.

(10) André Gorz, in Provisorisches Verzeichnis der kritischen Universität der West-Berliner Fach- und Hochschulen, in: Wider die Untertanenfabrik, red. S. Leibfried, Köln 1967, p. 324.

(11) Claassen, Peters, Rebellion in Frankreich, München, p. 67.

(12) Jacques Laurent, Lettre ouverte aux étudiants, éd. Albin Michel, Paris, 1969.

(13) Jacques Laurent, op. cit., p. 36.

(14) Raymond Aron, La révolution introuvable, éd. Fayard.

(15) Jacques Laurent, op. cit., p. 10.

(16) Herb. Marcuse, One-dimensional Man, p. 257.

(17) Plato, Politeia, E, 473, d, e.

(18) Jean Wilmots, Code de la législation pénale (1914-1919) et Manuel de droit pénal ordinaire et militaire, éd. Vanderpoorten, Gent, 1919.

(19) Jean Wilmots, Des rimes du Nord, Les cahiers des poètes de notre temps, Monte-Carlo, No 288, 1963.

(20) Joost Damhouder, de civile practijcke, capittel 129, 28 en 29.

(21) La Bruyère, Les caractères de Théophraste et de La Bruyère, tome II, Paris 1769, p. 249 sq.

Deze beide spreekbeureten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr. Jos VAN GOETHEM, Voorzitter van de Vlaamse Conferentie.

Mijn voorganger Meester Hubert Segers heeft in het voorbije jaar op voortreffelijke wijze onze conferentie geleid. Hij zette daarbij de taak, volbracht door de Oud-Voorzitters, op onverminderde wijze verder.

Mijnheer de Stafhouder,

De Balie is een merkwaardige groepering door de volledige vrijheid en gelijkheid van haar leden, door de zelftucht waarmede zij de eer en de kiesheid van het beroep handhaaft. Slechts aan het gezag van de Stafhouder onderwerpen wij ons met de vanzelfsprekendheid onzer tradities.

Tegelijkertijd is U dus onze leider en onze behoeder.

Mijnheer de Ere-Voorzitter, Meester Victor,

Uw trouw aan onze taal en gehechtheid aan onze conferentie maken U tot het meest merkwaardige lid ervan.

Maar door Uw veelzijdige ontwikkeling en eruditie treedt U met gemak buiten onze bescheiden kring. Met nimmer falende zekerheid heeft U onze conferentie steeds en overal vertegenwoordigd en verdedigd.

Mijnheer de Deken van de Nationale Orde van Advocaten, Meester Gilson de Rouvreur,

Op Uw toespraak voor het Verbond van Advocaten te Mons heeft U zichzelf als een aanreiziger voorgesteld, afgeschoten door het nieuw Gerechtelijk Wetboek, doch reizend met een totaal gebrek aan technische apparatuur en degelijk grondpersoneel. Dat U thans in ons midden verkeert, bewijst dat U veel geluk heeft gekend met de terugkeer.

In Uw stijl blijvend, heeft U met opvallende snelheid de grote problemen van de advocatuur aangesneden. Uw hardnekkige verdediging van het monopolie van het pleidooi, Uw zelfde vooruitzicht voor de juridische consultatie, Uw bekommernis voor de opleiding en bezoldiging der stagiairs, bewijzen de voortreffelijke keuze van diegenen die U tot deken van onze Nationale Orde hebben aangeduid.

Mijnheer de Minister van Communautaire Betrekkingen,

In ons land, steeds dieper verdeeld door de twist tussen de gemeenschappen, beheert U allicht het belangrijkste ministerie. Indien wij minder energie en minder geld konden besteden aan de gemeenschapsproblemen, indien wij niet alles dubbel of driedubbel moesten doen, wat zouden wij niet kunnen verwezenlijken voor de ontwikkeling van onze beschaving, voor de hulp aan de lichamelijke misdeelden en voor de welvaart der gehele bevolking.

Dit is geen aanhef om te beweren dat het gemeenschapsprobleem er een vals zou zijn. Integendeel het is een realiteit, ontstaan uit de bewustwording van ons volk, uit het verweer tegen zijn jarenlange achteruitzetting. Nog dagelijks wordt onze taal misprezen en onze cultuur minacht. Nog steeds worden wij door sommigen, in eigen land, als tweede keus bestempeld. Indien hieraan geen einde komt, zullen zij uiteindelijk de splitsers van het land worden. Maar ook van elk nationalisme van eigen kant ben ik een hartgrondig tegenstander en van elk geweldadig en dwingend groepsoptreden heb ik een afkeer.

Mijnheer de Minister, slechts met wederkerig respect tussen de gemeenschappen en met wederzijdse eerlijkheid, die niet zwicht voor demagogie, kunnen onze communautaire twisten communautaire betrekkingen worden, hetgeen uiteindelijk dan toch de benaming van Uw Ministerie vormt.

Mijnheer de Minister van State, Meester Lilar,

Wie hoopte U eens als gewoon advocaat te mogen begroeten, heeft zich deerlijk vergist. U was hier als vice-eerste-minister, als minister van Justitie, als stafhouder en thans als minister van State. Uw door ondervinding gevormde ervaring, Uw door wisselende gebeurtenissen ontstaan gevoel voor het relatieve van de menselijke bedrijvigheid, bestemmen U volledig voor dit hoge ambt.

Mijnheer de Rechter in het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen,

Toen U de Antwerpse Balie verliet, verloor zij een scherpzinnig jurist en een uitmuntend kenner van het administratief recht. Maar vooral verloor zij een beminnelijk confrater, die nimmer door het gewicht van zijn ervaring en wetenschap zijn tegenstrever overrompelde.

Wij leven in de hoop, zonder echter te weten of U ze deelt, dat U eens terug onze rangen zult vervolgen.

Mijnheer de Gouverneur der Provincie Antwerpen,

Alhoewel, zoals U mij zelf zegde, in advocatentermen, Uw stage als gouverneur nog niet beëindigd is, staat vast dat zelden onze provincie een zo voortreffelijk bestuurder had.

Met het doorzicht en de werkkraft die wij van U kenden, heeft U de teugels in handen genomen. Zoals destijds het belang van Uw client, is thans de welvaart van onze provincie Uw grote bekommernis. Geen inspanning, geen opoffering is U daarvoor te groot. Voor Antwerpen ware het een weldaad, zo Uw talrijke ideeën en projecten tot werkelijkheid werden.

Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank van 1ste aanleg,

Het voorbije gerechtelijk jaar bracht zowel voor de rechtbank als voor de Balie een grondige wijziging in onze gewoonten en gebruiken. Waar het Nieuw Gerechtelijk Wetboek de vereenvoudiging der proceshandelingen nastreeft, stelt men met verbazing vast dat zelden zoveel tijd en aandacht aan procedure verloren ging. Voor de advocaat volstaat het niet langer dat hij doctor in de rechten en Belg is, hij moet bovendien een goed kleurkenner zijn, hetgeen voor sommige onder ons, wel eens moeilijkheden geeft.

Ik ben er echter van overtuigd dat de van ouds gevestigde goede verstandhouding tussen rechtbank en Balie deze tijdelijke bezwaren zal opruimen. Dat U zo vriendelijk deze zaal te onzer beschikking stelde, zonder dat ik enig formulier in dubbel exemplaar diende in te vullen, is daarvan een eerste bewijs.

Verder begroet ik

- de heren senatoren en volksvertegenwoordigers;
- de heer Smolders, staatsraad;
- de heer Debaedts, substituut-Auditeur-Generaal,

vertegenwoordiger van de Auditeur-Generaal;

— de heer Beeckmans de West Meerbeeck, voorzitter bij het Hof van Beroep te Brussel, vertegenwoordiger van de Eerste Voorzitter;

— de heren Caron, Roevens, De Smedt, Blockx, Ceulemans, Van Hecke en Mahillon, allen raadsheer bij het Hof van Beroep te Brussel;

— de heren Van Honsté, advocaat-generaal en Declercq, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel;

— de Antwerpse magistraten, die hier zo talrijk aanwezig zijn, dat ik ze niet bij naam kan begroeten.

Wij danken ook voor hun aanwezigheid:

— kolonel Verbruggen, Provinciecommandant; — de heer De Pauw, adjunct-kabinetschef, vertegenwoordiger van de vice-eerste minister en minister van begroting en Van Hoeylandt, adjunct-kabinetschef, vertegenwoordiger van de heer Minister van Justitie; — de heer Van Rompu, vertegenwoordiger van de rector van het Rijksuniversitair Centrum Antwerpen; — mevrouw Van Cauwelaert, Schepen van de Stad Antwerpen; — de heer Monballiu, Arrondissementscommissaris; — de heren Consuls-generaal der Nederlanden en van Frankrijk; — de heer Colebunders, kabinetschef van de Minister van Nationale opvoeding; — mevrouw Stubbe, stadssecretaris; — de heer Paulus, kabinetschef van de Gouverneur; — kolonel Koninckx, commandant van de territoriale rijkswachtgroep; — de heren Hoofdcommissaris en directeurs bij het stadsbestuur; — de corpsoversten der notarissen en deurwaarders, alle burgerlijke en rechterlijke overheden en vertegenwoordigers van Culturele verenigingen; — ook de heer Dralans, die reeds zo vaak als gastheer voor onze conferentie optrad.

en last but not least,

Verwelkom ik mijn talrijke confraters uit binnen- en buitenland.

De Heren Stafhouders van de Balies van Gent, Mechelen en Turnhout, monsieur le Bâtonnier de l'Ordre des Avocats à la Cour d'Appel de Liège,

de vertegenwoordigers van de heer Stafhouder van de Balie van Brussel en van de heer Voorzitter van het Verbond van Belgische Advocaten,

de voorzitters of vertegenwoordigers van de zusterconferenties van Brussel, Gent, Mechelen, Brugge, Tongeren, Kortrijk en Dendermonde,

les présidents et délégués des conférences de Bruxelles, de Liège, de Tournai, de Mons et de Namur,

de vertegenwoordiger van de Union Internationale des Jeunes Avocats en van het Journal des Tribunaux.

Ook onze buitenlandse gasten zijn talrijk opgekomen en het zal U niet verwonderen dat de sterkste inwijking uit het noorden komt.

Ik begroet hier de Dekens van de Orde van Advocaten van Den Haag en Rotterdam, de waarnemend Deken van de Orde van Advocaten van Amsterdam en de Voorzitters of vertegenwoordigers van de Conferenties van Den Haag, Rotterdam en Breda.

C'est également avec joie que nous accueillons le délégué de Monsieur le Bâtonnier de l'Ordre des Avocats à la Cour de Paris et les deux secrétaires de la Conférence du Stage. Vous l'ignorez pas, mes chers Confrères, que

ce n'est point par politesse que nous vous invitons mais par amitié. Je salue aussi le président de la Conférence du Jeune Barreau de Luxembourg. Me Baden, dont le nom nous est déjà familier.

Ich begrüße ferner Herrn Steffen des «Kölner Anwaltvereins».

Seit fünf Jahren ist Ihr Verein auf Unserer Sitzung vertreten und ich hoffe Sie regelmässig wiederzusehen.

Carissimo Collega Toffoletti,

Siamo tutti d'accordo per dire che Lei è diventato il messaggero costante e molto simpatico che rende vivace i legami di cordiale amicizia fra (g)li avvocati di Milano ed Anversa. Vostra presenza qui à d'ora innanzi una necessità.

Waarde Confraters, gij die zopas aan de balie zijt ingeschreven. U begroeten is voor mij vandaag een belangrijke taak want U moet ik zeggen wat de balie te bieden heeft.

Realiseer U dan dat de advocaat zelfstandig is en voor zichzelf werkt, dat de sociale voordelen klein en het jaarlijks betaald verlof onbestaande zijn.

Maar onthoud ook dat wie werkt en volhardt, studeert en zoekt, steeds beloning vindt in ons beroep. Wie echter deze beloning onmiddellijk wil, zal ontgoocheld worden. Daarom, jonge confraters, gun Uzelf de tijd de balie te leren waarderen en ik meen dat U het U niet zult berouwen.

Wie het zich ook niet zal berouwen is de laureaat van de welsprekendheidswedstrijd die jaarlijks door onze Conferentie wordt ingericht.

Met genoegen kan ik U mededelen dat de eerste prijs werd toegekend aan Meester Jozef Stevens. De tweede prijs kwam toe aan Meester Mertens de Wilmars Jr.

Tenslotte, Geachte genodigden, stel ik U onze openingsredenaar voor, Meester Edmond Lauwers; hij studeerde aan de Rijksuniversiteit te Gent en behaalde er het diploma van doctor in de rechten en licentiaat in de criminologie.

Hij kwam aan de Balie in 1957 en deed stage bij Meester Victor. Hij is een advocaat met zeer rechtstreekse stijl, afkerig van alle spitsvondigheden die de essentie verbloemen. Een hevig verdediger van de vrijheid van het woord en licht geraakt bij elke beperking ervan.

Het onderwerp dat hij bespreekt is de illustratie van zijn denken, Strijd tegen openbaar gezag dat in eigen belang wordt uitgeoefend, strijd tegen verstarde machtspositie, die de jongeren geen kansen biedt, dit is waardevolle contestatie.

Ik hoop slechts dat diegenen die thans contesteren hun ideaal getrouw blijven en later niet zelf uit de vleespotten van Egypte trachten te eten.

Meester Lauwers, U hebt het woord.

Stuur uw vragen naar **CREDOC**,
Paleizenstraat 156, Brussel 3.

Tot nu toe zal U **gratis** de lijst worden
overgemaakt van de te raadplegen
dokumenten.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 22 mei 1969.

Eerste voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Legros.

Procureur-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

1. Hypotheek. — Doorhaling en vermindering van de inschrijvingen. — Belanghebbende partij. — Begrip. — Hoofdelijke medeschuldenaar. — Rechten.

2. Indeplaatsstelling. — Bij betaling. — Belofte van betaling. — Zonder belang.

1. In de zin van art. 92 hypotheekwet is de hoofdelijke medeschuldenaar geen belanghebbende partij bij de hypothecaire inschrijving op het onroerend goed van de schuldenaar. De opheffing van een dergelijke inschrijving kan derhalve toegestaan worden en de doorhaling gevorderd, zonder zijn toestemming, behoudens zijn verhaal in geval van kwade trouw van de schuldeiser, en onder voorbehoud van de rechten die de hoofdelijke medeschuldenaar uit de subrogatie zou halen.

2. De subrogatie sluit noodzakelijkerwijs een betaling in zich waardoor degene die haar doet, de plaats inneemt van de oorspronkelijke schuldeiser. Dienaangaande is de belofte van betaling zonder belang, zelfs indien de schuldeiser de betaling voor zeker acht.

Dantinne t./ Mees.

Gelet op het bestreden arrest, op 22 juni 1967 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 92 en 93 van de wet van 16 december 1851 op de herziening van het hypotheekstelsel (het artikel 92 gewijzigd bij de wet van 10 oktober 1913, artikel 8);

doordat het bestreden arrest, al erkent het dat eiseres, door tussenkomst van de notarissen der partijen, aan de verweerders, vermeld onder A, de aanstaande terugbetaling had aangekondigd van de aan haar hoofdelijke medeschuldnaars, de vennootschap Conentra, toegestane lening, en dat de bedoelde verweerders op een bepaald ogenblik die betaling als zeker hadden kunnen beschouwen, de opheffingen geldig verklaart van de hypothecaire inschrijvingen die het onroerend goed van de vennootschap Conentra bezwaarden, opheffingen door hen eenzijdig verleend zonder de betaling af te wachten, en aldus eiseres het voordeel ontnemen van de wettelijke subrogatie waarop zij normaal mocht rekenen; dat volgens de redenen die tot deze beslissing hebben geleid, het geval van de aankondiging of van de belofte van betaling niet mag verward worden met dit van een werkelijke betaling met een subrogatie welke de rechthebbende de tijd niet heeft gehad vóór de opheffing over te schrijven; zijn alleen belanghebbende partijen in de zin van artikel 92 van de hypothecaire wet, die vooral bestemd is voor de hypotheekbewaarder, de ingeschreven schuldeisers, hun rechthebbenden en de schuldenaar die een van hen werkelijk zou betaald hebben; de eiseres is in geen van die gevallen; zolang hij niet is betaald geworden of geen overeenkomst heeft gesloten omtrent de subrogatie in zijn rechten, is de hypothecaire schuldeiser vrij afstand te doen van zijn waarborgen of van een van hen, zonder zijn handelwijze te moeten verantwoorden en bepaaldelijk zonder rekening te moeten houden met een aankondiging van betaling door een der schuldenaars van de schuld; en geen enkel verzoek tot wettelijke subrogatie in de

naam van eiseres was ingediend vóór 30 mei 1963, hoewel de betwiste opheffingen dateren van 12 en 26 april 1963;

terwijl de hoofdelijke medeschuldenaar, onmiddellijk na de door hem gedane aankondiging van betaling aan de hypothecaire schuldeiser, en zoveel te meer wanneer deze laatste de betaling voor zeker houdt, de hoedanigheid van belanghebbende partij verkrijgt, van wie de hypothecaire schuldeiser en de ministeriële ambtenaar, belast met het opmaken van de akte van opheffing van de hypothecaire inschrijvingen, de toestemming dienen te bekomen, en dat, bij gebreke van dergelijke toestemming, nietig zijn en zonder waarde, ten overstaan van die medeschuldenaar, de door de hypothecaire schuldeiser alleen toegestane opheffingen zowel als de doorhalingen van de inschrijvingen die eruit gevolgd zijn;

Overwegende dat, in de zin van artikel 92 van de wet van 16 december 1851 op de herziening van het hypotheekstelsel, de hoofdelijke medeschuldenaar geen belanghebbende partij is bij de hypothecaire inschrijving op het onroerend goed van de schuldenaar en dat derhalve de opheffing van een dergelijke inschrijving kan toegestaan worden en de doorhaling gevorderd, zonder zijn toestemming, behoudens zijn verhaal in geval van kwade trouw van de schuldeiser, onderstelling die ten deze vreemd is, zoals blijkt uit het arrest, en onder voorbehoud van de rechten die de hoofdelijke medeschuldenaar uit de subrogatie zou halen;

Dat de subrogatie noodzakelijkerwijs een betaling in zich sluit waardoor degene die haar doet de plaats inneemt van de oorspronkelijke schuldeiser en dat dienaangaande de belofte van betaling zonder belang is zelfs indien de schuldeiser de betaling voor zeker acht;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 17 maart 1969.

Voorzitter: M. van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. Ligot.

Advocaat-generaal: M. Charles.

Schade en schadeloosstelling. — Weduwe van het slachtoffer. — Overlevingspensioen. — Niet af te trekken van de schadevergoeding.

Het overlevingspensioen dat aan de weduwe van een mijnarbeider tengevolge van de dood van haar echtgenoot wordt toegekend, is gegrond op het contract dat hem aan zijn werknemer verbond en op de wetgeving betreffende het rust- en overlevingspensioen van de mijnarbeiders. Het beoogt niet het herstel van een schade. Het moet derhalve niet worden afgetrokken van de bedragen die de weduwe kan bekomen als herstel van de materiële schade die veroorzaakt is door een misdrijf van onopzettelijk doden.

Benedetto t./ Zapitelli.

Gelet op het bestreden arrest, op 26 juni 1968 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

A. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering:

Overwegende dat eiseres, burgerlijke partij, niet veroordeeld werd in kosten jegens het openbaar ministerie;
Dat de voorziening derhalve niet ontvankelijk is;

B. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsovereenkomst van eiseres:

Over het enig middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, om de vergoeding, waar toe de beklaagde veroordeeld wordt om aan eiseres persoonlijk te betalen, vast te stellen op 1.267.755 frank, de schade die voor die eiseres voortvloeit uit het verlies van de beroepsactiviteit van de getroffen, haar man, bepaalt op 70.000 frank per jaar, door van het bedrag van 105.000 frank, waarop het dit verlies bepaalt, het overlevingspensioen dat eiseres geniet, geschat op gemiddeld 35.000 frank, af te trekken, op grond dat de toekenning van dit pensioen een van de verschillende voordelen is die de weduwe trekt uit het enkel feit van de beroepsactiviteit van haar man; dat ter zake niet dienend is dat het pensioen gedeeltelijk, werd tot stand gebracht door afhoudingen, die overigens verplicht zijn en deel uitmaken van het contract dat de getroffen aan zijn werkgever verbond en dat het Hof, in overeenstemming met een deel van de rechtsleer en de rechtspraak, van oordeel is dat de vergoedingsverplichting, door artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek opgelegd, beperkt is tot het betalen van het bedrag dat nodig is om het werkelijk verlies dat de burgerlijke partij geleden heeft te compenseren, dit wil zeggen om haar in dezelfde geldelijke toestand te herstellen als die welke zij vroeger genoot,

terwijl, zoals eiseres in haar regelmatig in hoger beroep genomen conclusie stelde, het overlevingspensioen dat tengevolge van het overlijden van haar echtgenoot aan de weduwe wordt toegekend, gegrond is op het contract dat hem aan zijn werkgever verbond en op de wetgeving betreffende het rustpensioen; de uitbetaling van zulk pensioen aan de weduwe van de getroffen klaarblijkelijk het herstel niet is van de schade die ze door de dood van haar man geleden heeft, welke dood te wijten is aan de door het arrest bewezen verklaarde fout van verweerder; en derhalve die beklaagde zich niet kan beroepen op de betaling van dit pensioen door een derde gedaan aan de weduwe van het slachtoffer van zijn foutieve daden, om het herstel van de door zijn fout alleen veroorzaakte schade met zoveel te verminderen:

Overwegende dat het overlevingspensioen dat aan eiseres tengevolge van de dood van haar echtgenoot werd toegekend, gegrond is op het contract dat hem aan zijn werkgever verbond en op de wetgeving betreffende het rust- en overlevingspensioen van de mijnarbeider;

Dat het niet het herstel van een schade beoogt; dat het derhalve niet moet worden afgetrokken van de bedragen die eiseres kan bekomen als herstel van de materiële schade die veroorzaakt werd door het door verweerder begane misdrijf van onopzettelijk doden;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het van het bedrag dat tot basis dient voor de berekening van het aan eiseres toegekend kapitaal tot herstel van de materiële schade voortvloeiend uit het verlies van de beroepsactiviteit van de getroffen, haar man, het bedrag van het overlevingspensioen, dat zij geniet, aftrekt, en het aldus het bedrag van die schade vaststelt op 1.086.666 frank, boven de vergoedende en verzuiminteressen op dit bedrag,

en in zover het eiseres veroordeelt in de helft van de kosten van hoger beroep;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten, behalve de kosten van de betekening van de voorziening aan het openbaar ministerie, die ten laste blijven van eiseres;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — In dezelfde zin: Cass. 6 februari 1968, 11 maart 1968 en 4 november 1968, R.W. 1968-1969, 259, 260 en 1805. Zie R.O. Dalcq, L'indemnisation du préjudice corporel, J.T. 1969, 505.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 3 februari 1969.

Voorzitter: M. Valentin.

Raadsheer-verslaggever: M. Ligot.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Verkeer. — Ongeval in stationeerzone. — Twee bestuurders die manoeuvreren. — Toepassing van art. 16-1, niet van art. 17 Verkeersreglement.

Wanneer een ongeval zich binnen een stationeerzone heeft voorgedaan op het ogenblik dat een bestuurder zich gereed maakte om eruit weg te rijden en een andere er binnen gereden kwam, moeten de betrekkingen tussen de twee bestuurders niet worden geregeld bij art. 17 verkeersreglement, dat de ontmoeting onderstelt van een bestuurder die een manoeuvre in de zin van die bepaling uitvoert, en van een ander bestuurder die een zodanig manoeuvre niet verricht. Die betrekkingen kunnen slechts geregeld worden door de algemene regel van art. 16-1 die voorrang geeft aan de van rechts komende bestuurder.

Van Brabant t./ Ringelheim en N.V. La Royale Belge.

Gelet op het bestreden vonnis, op 28 juni 1968 gewezen door de Correctionele Rechtbank te Brussel, rechtdoende in hoger beroep;

I. In zover de voorziening door de eiser, beklaagde, gericht is tegen de beslissing op de strafvordering:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 154 van het Wetboek van strafvordering, 16-1 (koninklijk besluit van 30 april 1963, artikel 5), 17 (koninklijk besluit van 30 april 1963, artikel 5), 111 en 112 bis van het wegverkeersbesluit van 10 december 1958 en 97 van de Grondwet,

doordat, eerste onderdeel, de reden van het bestreden vonnis volgens welke de botsing voorgekomen is in de stationeerplaats die aldaar door een doorlopende gele streep is begrensd, niet verenigbaar is met de aanwijzingen van de door de verbalisant opgemaakte schets, die ter hoogte van de plaats der botsing een niet-doorlopende streep aangeeft waarvan sommige gedeelten langer zijn dan andere, maar die zeker niet kunnen worden beschouwd als een doorlopende gele streep die de fictieve kant van een rijweg aangeeft, alwaar het stationeren van voertuigen geoorloofd is overeenkomstig artikel 11, lid 2, van het wegverkeersbesluit,

en doordat, tweede onderdeel, de redenen volgens welke eiser reed buiten de weg die voor het normale verkeer voorbehouden was..., dat hij tevens een manoeuvre uitvoerde..., dat de voorrang van rechts toepasselijk is en dat eiser artikel 16-1 van het wegverkeersbesluit heeft

overtreden, dubbelzinnig zijn; deze redenen in het onzekere laten of de rechter eiser heeft veroordeeld wegens overtreding van artikel 16-1 van het wegverkeersbesluit dan wel wegens overtreding van artikel 17 van dit besluit; de redenen van het bestreden vonnis geen wettelijke rechtvaardiging zijn noch voor een veroordeling wegens overtreding van artikel 17 van het wegverkeersbesluit, aangezien de rechter niet zegt welk maneuver door eiser zou zijn uitgevoerd, noch voor een veroordeling wegens overtreding van artikel 16-1 van genoemd besluit, aangezien eiser aan de verweerder Ringelheim, die rechts van hem kwam gereden, slechts dan geen voorrang moest laten indien deze geen maneuver uitvoerde, wat niet blijkt uit het bestreden vonnis:

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat de stelling van het vonnis dat daar waar de feiten zich hebben voorgedaan, de stationeerplaats voor de voertuigen aangegeven is door een doorlopende gele streep, niet onverenigbaar is met de vermeldingen van de in het middel genoemde schets;

Dat het eerste onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het bestreden vonnis erop wijst « dat Ringelheim gereden kwam uit een laan langs waar parkeer-gelegenheid voorbehouden waren voor voertuigen op het Poelaartplein te Brussel, toen zijn voertuig aangehouden werd door dat van Van Brabant die van het Poelaartplein links van hem kwam gereden; dat de botsing zich voordeed op de stationeerplaats, aangegeven door een op deze plaats doorlopende gele lijn; dat uit de schets van de verbalisant duidelijk blijkt dat deze plaats gelegen is buiten de weg die voor het normale voertuigenverkeer is voorbehouden; dat, wegens de richting, door Van Brabant gevolgd, deze trouwens uitgesloten is van de categorie van de normale gebruikers van de openbare weg op het Poelaartplein, dat Van Brabant eveneens een maneuver uitvoerde en de voorrang van rechts derhalve toepasselijk is en Van Brabant artikel 16-1 van het wegverkeersbesluit heeft overtreden »;

Overwegende dat door deze ondubbelzinnige redenen de feitenrechter een wettelijke verantwoording geeft voor zijn beslissing om Van Brabant wegens overtreding van artikel 16-1 van het wegverkeersbesluit te veroordelen, en hem, evenals Ringelheim, vrij te spreken van de overtreding van artikel 17 van voornoemd besluit;

Dat het ongeval zich immers binnen een stationeerzone heeft voorgedaan op het ogenblik dat Ringelheim zich gereed maakte om eruit weg te rijden en Van Brabant er binnen gereden kwam, zodat de betrekkingen tussen de twee bestuurders niet moeten worden geregeld bij artikel 17 van het wegverkeersbesluit, dat de ontmoeting onderstelt van een bestuurder die een maneuver in de zin van deze bepaling uitvoert, en van een andere bestuurder die zodanig maneuver niet verricht; dat die betrekkingen slechts kunnen worden geregeld door de algemene regel van artikel 16-1 van het wegverkeersbesluit die voorrang geeft aan de van rechts komende bestuurder, dit is hier aan Ringelheim;

Dat het middel derhalve niet kan worden aangenomen;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. In zover de voorziening van de eiser, beklagde, gericht is tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvorderingen die tegen hem zijn ingesteld door de burgerlijke partijen Ringelheim en de naamloze vennootschap « La Royale Belge »:

Overwegende dat eiser geen bijzonder middel aanvoert;

III. In zover de voorziening van de eiser, rechtstreeks, dagvaardende burgerlijke partij, gericht is tegen het openbaar ministerie:

Overwegende dat uit geen enkel stuk waarop het Hof vermag acht te slaan, blijkt dat de voorziening betekend is aan de partij waartegen zij is gericht;

Dat de voorziening derhalve niet ontvankelijk is;

IV. In zover de voorziening van de eiser, rechtstreeks dagvaardende burgerlijke partij, gericht is tegen Ringelheim, beklagde op rechtstreekse dagvaarding:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 154 van het wetboek van strafvordering, 16-1 (koninklijk besluit van 30 april 1963, artikel 5), 17 (koninklijk besluit van 30 april 1963, artikel 5), 111 en 112 bis van het wegverkeersbesluit van 10 december 1958, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878, houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering en 97 van de Grondwet,

doordat de redenen van het vonnis geen wettelijke rechtvaardiging zijn voor de verwerping van eisers burgerlijke rechtsvordering tegen Ringelheim; deze redenen in het onzekere laten of de rechter heeft geoordeeld dat de verweerder Ringelheim geen maneuver uitvoerde en geen aanspraak had op de voorrang van rechts dan wel werkelijk een maneuver uitvoerde maar niet verplicht was de doorgang vrij te laten voor eiser, omdat deze reed buiten de weg die voor het normale rijverkeer voorbehouden was; de verwerping van eisers burgerlijke rechtsvordering, op grond dat deze reed buiten de weg die voor het normale rijverkeer was voorbehouden, een schending oplevert van artikel 17 van het wegverkeersbesluit, zoals het is gewijzigd bij artikel 5 van het koninklijk besluit van 30 april 1963 dat op het tijdstip van het ongeval in werking was, aangezien genoemd artikel bepaalt dat elke bestuurder die een maneuver wil uitvoeren, zoals... uit een stationeerplaats komen... de andere bestuurders moet laten voorgaan (en niet alleen, zoals onder de gelding van het koninklijk besluit van 8 april 1954 de bestuurders wier normale gang hij verhinderde of belemmerde); dat de regel immers, die in algemene bewoordingen bij artikel 17 gesteld is, voor alle bestuurders in alle omstandigheden en op alle plaatsen geldt... zelfs wanneer de uitvoerder van het maneuver voorrang zou hebben indien hij geen maneuver had uitgevoerd;

Overwegende dat uit het antwoord op het hierboven onderzochte tweede onderdeel van het middel volgt dat het thans besproken middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 18 maart 1969.

Voorzitter: M. A. Mast.

Raadsheren: M.M. Mees en Baeteman.

Substituut-auditeur-generaal: M. Debaedts.

Advocaat: Mr. Porta.

Gemeenten. — Vervreemding van goederen. — Goedkeuring. — Contracten van openbare besturen. — Openbare aanbesteding. — Onderhandse overeenkomst. — Raad van State. — Bevoegdheid. — Subjectief recht.

De Raad van State is bevoegd om kennis te nemen van het beroep tot nietigverklaring van het besluit waarbij

de bestendige deputatie haar goedkeuring hecht aan de door de gemeenteraad getroffen beslissing een goed uit de hand te verkopen. Maar de Raad van State is niet bevoegd om over dergelijk beroep uitspraak te doen, wanneer het gaat over het burgerlijk recht dat de verzoeker ten opzichte van de gemeente meent te kunnen putten uit de miskenning van een contractueel gevestigde erfdienstbaarheid *non aedificandi*.

Evenmin kan de Raad van State uitspraak doen over een eis strekkende tot herstel van de schade die in een foutieve handeling van de overheidspersoon haar oorsprong vindt.

De verkoop van een onroerend goed van de gemeente dient niet te geschieden bij wijze van openbare aanbesteding.

Degene die de nietigverklaring vordert van de beslissing waarbij de bestendige deputatie haar goedkeuring hecht aan de verkoop uit de hand van een onroerend goed van de gemeente, kan zich niet met goed gevolg beroepen op de niet mededeling van het lastenboek van die verkoop.

Een aan goedkeuring onderworpen rechtshandeling kan eerst gevolg hebben nadat zij is goedgekeurd. De uitwerking van die rechtshandeling wordt immers belet wanneer de met het administratief toezicht belaste overheid haar goedkeuring onthoudt. De rechtzoekende, die zich benadeeld acht door het goedgekeurd besluit, heeft belang zowel bij het bestrijden van het goedgekeurd besluit als bij het bestrijden van het goedkeuringsbesluit tenzij wanneer, wat hier niet het geval is, de wet bepaalt dat het verlopen van de termijn voor goedkeuring aan de beslissing van de onder toezicht staande overheid volkomen uitwerking verleent.

De bestendige deputatie is niet verplicht haar goedkeuringsbesluiten te motiveren.

Het middel volgens hetwelk de verkoop van een onroerend goed van de gemeente een goedgekeurd bijzonder aanlegplan zou miskennen is niet van openbare orde, zodat het niet voor het eerste in de memorie van wederantwoord kan worden uiteengezet.

Abommi en Woestijn t./ Bestendige Deputatie
van Westvlaanderen.

Arrest nr. 13.445.

Gezien het verzoekschrift d.d. 14 januari 1966 ingediend door de n.v. Abommi;

Gezien het verzoekschrift d.d. 14 februari 1966 ingediend door Jan Woestijn;

Gelet op het bevel van 24 mei 1966 tot voeging van de zaken;

Gezien de regelmatig gewisselde memories van antwoord en van wederantwoord;

Gezien het verslag over de zaak opgemaakt door de heer Debaedts, substituut-auditeur-generaal;

Gelet op het bevel van 17 mei 1968 dat de neerlegging ter griffie gelast van het verslag en van het dossier;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan partijen;

Gelet op het bevel van 23 september 1968, waarvan aan partijen op 26 september 1968 kennis is gegeven en waarbij de zaak op de terechtzitting van 29 oktober 1968 werd vastgesteld;

Gehoord het verslag van raadsheer Mast, voorzitter;

Gehoord de opmerkingen van Mr. Porta, advocaat aan de balie te Brugge, die verschijnt voor de verzoekende partijen;

Gehoord het gedeeltelijk afwijzend advies van de heer Debaedts, substituut-auditeur-generaal;

Gelet op artikel 25 van de wet van 23 december 1946, gewijzigd door de wet van 15 april 1968;

Overwegende dat de beroepen strekken tot vernietiging

van het besluit van de bestendige deputatie van de provincieraad van West-Vlaanderen van 16 december 1965, houdende goedkeuring van de besluiten van de gemeenteraad van Heist d.d. 12 augustus en 5 oktober 1965, waarbij beslist wordt tot de verkoop uit de hand van 2.251,63 m² ondergrond, gelegen onder het «Europaplein» te Heist, aan de p.v.b.a. Aannemingen Leon Daeneynt te Heist, tegen de forfaitaire som van 1.000.000 frank;

Overwegende dat de gemeenteraad van Heist ter vergadering van 12 augustus 1965 besliste een perceel ondergrond gelegen Europaplein met een oppervlakte van 2.251,63 m² aan de p.v.b.a. Aannemingen Leon Daeneynt af te staan voor een som van een miljoen frank; dat het college van burgemeester en schepenen dit besluit op 27 augustus 1965 door aanplakking bekend maakte; dat uit het proces-verbaal van sluiting van het onderzoek de *commodo et incommodo* van 15 september 1965 blijkt dat door verzoekers bezwaren werden ingediend; dat de gemeenteraad ter vergadering van 5 oktober 1965 besloot de ondergrond van het Europaplein uit de hand te verkopen aan de p.v.b.a. Aannemingen Leon Daeneynt, Arkadenlaan 18, te Heist, onder de voorwaarden van zijn besluit van 12 augustus 1965 en onder voorbehoud van goedkeuring door de hogere overheid; dat het bestreden goedkeuringsbesluit op 16 december 1965 werd aangenomen;

Overwegende dat de tegenpartij aanvoert dat de eis tot de bevoegdheid van de rechterlijke macht behoort; dat zij betoogt dat de n.v. Abommi zich op de schending van een erfdienstbaarheid «*non aedificandi*» op het Europaplein beroept en ook doet gelden dat het gemeentebestuur de regelen van de eerlijke mededinging tussen de mogelijke medecontractanten heeft geschonden, zodat het overgelegd geschil de vaststelling van burgerlijke rechten tot voorwerp heeft;

Overwegende dat de exceptie van onbevoegdheid er in werkelijkheid toe strekt door de Raad van State te doen vaststellen dat hij de bevoegdheid mist om kennis te nemen van middelen die verzoekers tot staving van hun beroep doen gelden; dat het beroep zelf de vernietiging van een administratieve rechtshandeling tot voorwerp heeft en de Raad van State op grond van artikel 9 van de wet van 23 december 1946 bevoegd is om er kennis van te nemen; dat de exceptie niet gegrond is;

Overwegende dat de tegenpartij ook aanvoert dat het beroep niet ontvankelijk is wegens gebrek aan belang in hoofde van de verzoekers, daar de vernietiging van het goedkeuringsbesluit van de deputatie het bestaan van de gemeenteraadsbesluiten van 12 augustus en 5 oktober 1965 niet zou aantasten en dat, zelfs wanneer de beslissing van de gemeenteraad zonder goedkeuring zou blijven, de raad op andere gronden met dezelfde koper kan contracteren, zich tot een derde kan wenden, of nog van de verkoop kan afzien;

Overwegende dat een aan goedkeuring onderworpen rechtshandeling eerst gevolg kan hebben nadat zij is goedgekeurd; dat de uitwerking van die rechtshandeling immers belet wordt wanneer de met het administratief toezicht belaste overheid haar goedkeuring onthoudt; dat de rechtzoekende, die zich benadeeld acht door het goedgekeurd besluit, belang heeft zowel bij het bestrijden van het goedgekeurd besluit als bij het bestrijden van het goedkeuringsbesluit tenzij wanneer, wat hier niet het geval is, de wet bepaalt dat het verlopen van de termijn voor goedkeuring aan de beslissing van de onder toezicht staande overheid volkomen uitwerking verleent; dat de verzoekers — anderzijds — indien het goedkeuringsbesluit vernietigd wordt, kans zouden kunnen maken om als medecontractant te worden aangewezen; dat de exceptie van niet-ontvankelijkheid niet in aanmerking kan worden genomen;

Overwegende dat de verzoekende partijen aanvoeren dat het in de beslissing van 12 augustus 1965 van de gemeenteraad vermelde «lastenboek» aan de verzoekende

partijen niet werd medegegeeld, hoewel daarom was gezocht en het schepencollege zelfs bij deurwaardersexploot van 13 september 1965 daartoe werd aangezegd; dat zij doen gelden dat de beslissing van de gemeenteraad van 12 augustus 1965 « de forfaitaire som van 1.000.000 frank » als prijs vermeldt, hoewel de brieven van de p.v.b.a. Aannemingen Leon Daeneynt van 16 februari en 6 augustus 1965 niet méér voorstellen dan ene totale vergoeding van 960.700 frank zodat de vraag rijst of de p.v.b.a. wel gebonden was en is ten belope van een forfaitaire som van 1.000.000 frank; dat zij ten slotte de bestendige deputatie verwijten haar beslissing niet te hebben gemotiveerd;

Overwegende dat het eerste onderdeel van het middel ter zake niet dient, wijl door de gemeenteverheid van Heist ter zake geen openbare aanbesteding werd uitgeschreven, het gemeenteraadsbesluit van 12 augustus 1965 geen beslissing van toewijzing is en er trouwens voor de gemeente geen wettelijke verplichting bestond om tot een openbare aanbesteding over te gaan; dat het « lastenboek » waarnaar eerdergenoemd gemeenteraadsbesluit verwijst, de regeling inhoudt van de voorwaarden van de onderhandse verkoop; dat het zg. lastenboek niet werd opgesteld met het oog op de verkoop bij openbare aanbesteding van de ondergrond van het Europaplein; dat de verzoekende partijen zich dan niet met goed gevolg kunnen beroepen op de niet-mededeling van het « lastenboek »; dat in de brieven d.d. 16 februari en 6 augustus 1965 van de p.v.b.a. Aannemingen Leon Daeneynt geen aanbod werd gedaan in het raam van een openbare aanbesteding, om de toewijzing van de werken te bekomen; dat de p.v.b.a. zich vóór de definitieve beslissing d.d. 5 oktober 1965 van de gemeenteraad, bij brief van 23 augustus 1965, akkoord verklaarde met de aankoopssom van 1.000.000 frank;

Overwegende dat tenslotte de bestendige deputatie niet verplicht is haar goedkeuringsbesluiten te motiveren; dat het eerste middel niet opgaat;

Overwegende dat de eerste verzoekende partij doet gelden dat het bestreden besluit genomen is met miskenning van de erfdiensbaarheid « non aedificandi » die de verkochte grond bezwaart; dat zij betoogt dat die erfdiensbaarheid gevestigd werd door een in 1908 door de staat, die terzake de rechtsvoorganger is van de gemeente Heist, afgesloten koopcontract; dat zij aanvoert dat zij het in de onmiddellijke omgeving gelegen tenniscomplex, bij openbaar opbod voor de zeer hoge som van 14.700.000 frank aankocht, zodat zij, gelet op de voorwaarden van het door het bestreden besluit goedgekeurd contract, het slachtoffer is van een oneerlijke mededinging; dat zij tenslotte betoogt dat in de huidige wetgeving de verkoop van ondergrond, afzonderlijk « nog onbekend is »;

Overwegende dat de Raad van State de bevoegdheid mist om uitspraak te doen over het burgerlijk recht dat de eerste verzoekende partij meent te kunnen putten uit de miskenning van de in 1908 contractueel gevestigde erfdiensbaarheid « non aedificandi »; dat het geschil over het recht op schadevergoeding welke volgens eerste verzoekende partij zou ontstaan uit het « monopolie » dat in feite aan de p.v.b.a. Aannemingen Daeneynt werd gegeven, evenmin tot de bevoegdheid van de Raad van State behoort, wijl het de Raad van State niet toekomt op grond van artikel 9 van de wet van 23 december 1946 uitspraak te doen over een eis strekkende tot herstel van de schade die in een foutieve handeling van de overheidspersoon haar oorsprong vindt; dat geen wet de gemeente verbiedt door overdracht of verkoop de eigendom van de ondergrond van die van de bovengrond te scheiden;

Overwegende dat de verzoekende partijen in de memorie van wederantwoord doen gelden dat het goedgekeurd contract het bijzonder plan van aanleg nr. 9 A, goedgekeurd bij koninklijk besluit van 17 april 1962 miskent wijl op het Europaplein enkel zijn toegelaten « alle gebouwen die rechtstreeks verband houden met parkuitbating en sport »;

Overwegende dat dit middel dat verzoekers reeds bij het instellen van het beroep kenden en dat niet als zijnde van openbare orde kan worden beschouwd, voor het eerst in de memorie van wederantwoord wordt uiteengezet; dat het om die reden niet ontvankelijk is;

Besluit :

Artikel 1. — De beroepen zijn verworpen.

Artikel 2. — De kosten bepaald op 1500 frank, komen ten laste van de verzoekende partijen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e en 9e Kamer. — 30 maart 1966.

Voorzitter : M. Maréchal.

Raadsheren : M.M. Delloye, Paës, Liard, Vroomans Grenez en Blockx

Advocaat-generaal : Mr. Dykmans.

Advocaten : Mrs. Van Ryn, Cornelis, Otte en Bayart.

Getuige in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel.
— **Vordering tot nietigverklaring van testament wegens waanzin van de erflater.** — **Getuigenis van de behandelende geneesheren.** — **Van notarissen.** — **Niet te verwerpen.** — **Aanvullende getuigschriften.** — **Schending van het beroepsgeheim.**

In een geding tot nietigverklaring van een testament wegens toestand van waanzin van de erflater, bestaat er geen reden om de getuigenissen van de geneesheren die de erflater verzorgd hebben, te verwerpen, want luidens art. 458 S.W. mogen de geneesheren en alle personen die door hun staat of beroep bewaarder zijn van hun toevertrouwde geheimen, deze bekend maken ingeval zij geroepen worden om in rechte getuigenis af te leggen. Om dezelfde reden dienen de notarissen niet gewraakt te worden, terwijl anderzijds het persoonlijk moreel belang dat zij ter zake zouden kunnen hebben, niet voldoende is om principieel en op voorhand de oprechtheid van hun verklaringen in twijfel te trekken. Integendeel dienen uit de debatten geweerd te worden, omdat ze het beroepsgeheim op ongeoorloofde wijze schenden, de aanvullende getuigschriften die de geneesheren nadien aan een der partijen hebben afgeleverd, hetgeen geen « getuigenis in rechte » uitmaakt.

Ghijs t./ T'Sjoen e.a.

Gezien, in regelmatige uitgifte, de twee vonnissen; respectievelijk op 24 november 1959 en 4 januari 1961 gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde, waartegen, op 3 en 4 maart 1961, beroep werd ingesteld;

Gezien, in gelijkvormige expeditie, het arrest op 7 februari 1964 geveld door het Hof van verbreking, waarbij het arrest uitgesproken door het Hof van beroep, vernietigd werd en de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel verwezen werd;

Gezien de herdaging na cassatie, op 16 april 1964 betekend;

Gezien de gedinghervatting betekend bij akte ten paleize dd. 11 mei 1965, ten verzoeken van De Jaegher François Xavier, voorlopig beheerder van T'Sjoen Raphaël, als dusdanig op 21 mei 1964 benoemd door de Vrederechter van het kanton Oudenaarde.

Aangezien bovenvermeld arrest van het Hof van Beroep te Gent geen censuur oplep waar het beroep ontvangen werd;

Aangezien wijlen Kanunnik D. M. Denis, overleden op zesentachtig-jarige leeftijd op 1 december 1948, bij eigenhandig testament d.d. 18 — niet 28 zoals appellante het voorhoudt — mei 1958 al zijn goederen vermaakt heeft aan huidige appellante, zijn nicht, en dit testament, wegens waanzintoestand en/of listige bemeestering, aangevallen werd door acht andere neven en nichten (huidige geïntimeerden), terwijl nog zeven andere neven en nichten in het geding niet betrokken zijn;

Aangezien de ontvankelijkheid van de vordering thans niet meer betwist wordt en geen redenen van niet-ontvankelijkheid voorhanden zijn die het Hof van ambtswege zou moeten opwerpen;

Aangezien geen enkel middel vooropgezet wordt ter bestrijding van het vonnis van 24 november 1959, waarbij de eerste rechter, om gegronde redenen die het Hof bijtreedt, na de eis ontvangen te hebben, de bewijsvoering van achttien feiten heeft toegelaten door alle middelen van recht, getuigenissen inbegrepen;

Gezien het rechtstreeks enkwest en het tegenenkwest;

Aangezien geen reden bestaat om de tijdens deze verhoren door de dokters in geneeskunde D. en Van den B. afgelegde getuigenissen te verwerpen, daar luidens artikel 458 van het strafwetboek, de geneesheren, en trouwens alle personen die door staat of beroep bewaarder zijn van hun toevertrouwde geheimen, deze mogen bekend maken ingeval zij geroepen worden om in rechte getuigenis af te leggen;

Aangezien integendeel uit de debatten dienen geweerd te worden, omdat zij het beroepsgeheim op ongeoorloofde wijze schenden, de aanvullende getuigenschappen nadien door ieder dezer geneesheren aan een der partijen afgeleverd nopens de geestestoestand van de erflater, hetgeen geen « getuigenis in rechte » uitmaakt;

Aangezien de getuigen Notarissen De B. en V. ook niet dienen gewraakt te worden, daar, om bovenvermelde redenen, zij, evenmin als de twee voorgaande getuigen bij de enkwesten, het beroepsgeheim op ongeoorloofde wijze hebben geschonden en, anderzijds, daar het persoonlijk moreel belang dat ze terzake zouden kunnen hebben niet volstaat om principieel en op voorhand de oprechtheid hunner verklaringen in twijfel te trekken;

Aangezien de verdachtmaking door appellante van de getuige kloosterzuster De K. Honorine geen steek houdt;

Aangezien onder al de getuigenissen, die van de twee voornoemde geneesheren, waarvan de ene de erflater ten tijde van het aangevochten testament voortdurend verzorgd heeft en waarvan de andere de erflater rond half juni 1948 grondig op geestesgebied onderzocht heeft doorslaggevend zijn;

Aangezien uit hun vaststellingen volgt dat Kanunnik D. M. een tamelijk erge aftakeling van zijn geestesvermogens vertoonde, dat hij leed aan beginnende dementia senilis met preseniele melancolie, negatieverschijnselen en waanvoorstellingen en dat deze toestand minstens sinds één jaar, en wellicht sedert drie, aansleepte en geleidelijk verergerde, dat hij ook leed aan zelfbeschuldiging, namelijk dat hij beweerde zwarte missen te hebben gelezen en verdoemd te zijn, waaruit af te leiden valt dat, ten tijde van het opmaken van het litigieus testament, zijn geestesvermogens permanent verlaagd waren, hij krank van zin was, de volledige draagwijdte niet kon beseffen van hetgeen hij deed, kortom, in die periode, nooit volkomen helder van geest was;

Aangezien het zonder belang is of Dr. D. al dan niet officieel als psychiater erkend is, waar alleszins vaststaat dat hij, door zijn beroepsbezigheden, grote ervaring bezit van patiënten die lijden aan storing der geestesvermogens;

Aangezien evenmin in aanmerking komt dat hij een verre aanverwant was van de erflater, vermits hij hem

voor de eerste en enige maal in de maand juni 1958 heeft gezien, wanneer hij, na overleg tussen huidige appellante en Dr. Van den B., door laatstgenoemde behandelende dokter in consultatie geroepen werd;

Aangezien het vanwege appellante een ijdele poging uitmaakt de beginnende dementia senilis waarvan Dr. Van den B. spreekt, uit te spelen tegen de preseniele melancholia die Dr. D. vaststelde;

Aangezien het er terzake immers niet gaat om een geneeskundige benaming, noch om een wetenschappelijke diagnose, doch wél om het beoordelen, op grond van artikel 901 van het burgerlijk wetboek, van de graad der geestesgezondheid welke Kanunnik D. M. op 18 mei 1948 al dan niet vertoonde, bij het opmaken van het litigieus testament;

Aangezien uit hogerstaande vaststellingen blijkt dat te dien tijde de geest van de erflater niet onaangetast was, onder welke medische benaming een dokter deze aantasting ook moge bestempelen, en dat hij niet gezond van geest was, in de zin van artikel 901 van het burgerlijk wetboek;

Aangezien tegen de getuigenissen van voornoemde twee geneesheren, de verklaringen door leken in de geneeskunde bij het tegenenkwest afgelegd des te minder opwegen daar zij op hun beurt tegengesproken worden door tal van getuigen welke, benevens de twee dokters, bij het rechtstreeks verhoor ondervraagd werden;

Aangezien de overtuigende getuigenissen van Dokters D. en Van den B. evenmin ontzenuwd worden door de beschouwingen nedergeschreven in een verslag, door appellante eenzijdig uitgelokt ten behoeve van haar verweer, en opgesteld door Dr. W. welke de erflater nooit ontmoet, laat staan onderzocht heeft;

Aangezien, vermits het eindvonnis op het hoofdpunt bevestigd wordt, het onnodig is het als incidenteel beroep voorgesteld middel te onderzoeken;

Om deze redenen,

Het Hof,
zetelende met verenigde kamers,

Gelet op artikels 24 en 29 der wet van 15 juni 1935, Gehoord in openbare zitting het grotendeels eensluidend advies van de heer Advocaat-generaal Dykmans,

Rechtdoende overeenkomstig artikel 85 der wet van 18 juni 1869, gewijzigd door door lid XI van het enig artikel der wet van 25 oktober 1919,

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend,

Bevestigt het aangevochten vonnis van 24 november 1959;

Weert uit de debatten de door geïntimeerden overlegde getuigenschappen van Dr. Van den B. en Dr. D. respectievelijk d.d. 22 februari 1962 en 3 maart 1962;

Doet het bestreden vonnis van 4 januari 1961 te niet waar getuige De B. gewraakt werd;

Wijzigend desbetreffend, zegt voor recht dat er daartoe geen aanleiding bestaat;

Bevestigt laatstvermeld vonnis voor al het overige, mits evenwel de aanvullende precisering dat de nietigverklaring van het eigenhandig testament van 18 mei 1958 slechts tot voordeel strekt van geïntimeerden in de mate van hun rechten in de nalatenschap van de erflater;

Veroordeelt appellante tot al de kosten gerezen na de bestreden vonnissen, behalve die waarover het Hof van cassatie uitspraak heeft gedaan.

NOOT. — Na Cass. 7 februari 1964 (R.W. 1965-1966, 1149) betreffende de splitsbaarheid van een vordering tot nietigverklaring van een testament.

HOF VAN BEROEP TE GENT.

7e Kamer. — 25 juni 1969.

Voorzitter: M. De Groote.

Raadsheren: MM. Janssens en De Buck

Adv. Gen.: M. Bonte.

Advocaten: Mrs. Van Eeckhout en Gits.

Onrechtmatige mededinging. — Werknemer. — Non-concurrentie-beding. — Medeplichtigheid van nieuwe werkgever.

Het recht een werknemer aan te werven wordt foutief uitgeoefend wanneer de nieuwe werkgever het non-concurrentiebeding kende.

Hetzelfde geldt voor de nieuwe werkgever die uit de hem bekende feitelijke gegevens kon afleiden dat, naar normale gang van zaken, een non-concurrentiebeding werd onderschreven door de werknemer en hij deze toch aanwerft zonder nadere inlichtingen in te winnen.

Corneille t./ Brouwerij De Gomme.

Het Hof heeft de middelen en conclusies van de partijen gehoord en de stukken ingezien.

De gelijkvormige expeditie wordt overgelegd van het bevelschrift dat op 17 april 1969 geveld werd door de voorzitter van de rechtbank van koophandel te Kortrijk. Het hoger beroep werd tijdig ingesteld en is allenthalve regelmatig.

1. Toen Demeyere in dienst was van de N.V. Brouwerij De Gomme had hij een niet-concurrentiebeding ondertekend; door « in dienst te treden van een concurrerende firma » (overeenkomst 20 maart 1966) in « de omgeving Roeselare en aanpalende plus tien km boven aanpalende grens » (8 januari 1969) heeft Demeyere inbreuk gepleegd op zijn contractuele verplichtingen.

2. Corneille en Demeyere wonen in eenzelfde stad; in dezelfde bedrijfstak waren ze in deze omgeving actief; Corneille moest dus weten welke belangrijke rol Demeyere speelde in de verkoop door de N.V. Brouwerij De Gomme in het Roeselaarse en moest daaruit afleiden dat de brouwerij haar rechten had gevrijwaard door een non-concurrentiebeding.

Op 29 januari 1969 stelde Demeyere een einde aan zijn arbeidsovereenkomst met de brouwerij tegen 3 februari 1969; in de Weekbode zou op 23 januari 1969 een bericht verschenen zijn: « gevraagd chauffeur-besteller - schrijven B.B. », wat wel bijzonder anoniem mag heten. Het is niet vermetel uit die gegevens af te leiden dat Corneille het non-concurrentiebeding kende en deze wetenschappen ten spijt, de overeenkomst met Demeyere heeft gesloten, maar heeft getracht een bewijs van goede trouw te scheppen door het bericht in de Weekbode te laten verschijnen.

3. Wat er nu ook van zij, Demeyere zelf kennende alsook zijn activiteit en zijn belang voor de N.V. Brouwerij De Gomme had Corneille zich omtrent de contractuele verplichtingen van Demeyere tegenover zijn vroegere werkgever moeten inlichten. Door deze bewuste of onbewuste nalatigheid is Corneille op een foutieve wijze zijn recht tot aanwerving van Demeyere gaan uitoefenen.

4. Corneille is in elk geval het gebied gaan betreden dat beheerst wordt door de overeenkomst van Demeyere en de N.V. die een niet-concurrentiebeding hadden onderschreven. Corneille is aldus gaan meewerken aan de contractuele fout van Demeyere; in die fout heeft Corneille zelfs voordeel gezocht. Dat voordeel zou hij niet gehaald hebben uit de eenvoudige uitoefening van zijn recht; had Corneille zo-maar iemand aangeworven die niet in dienst was geweest van de N.V. Brouwerij De Gomme, of had

Demeyere zich gehouden aan zijn concurrentieplicht, dan had Corneille het door hem beoogde voordeel eenvoudig niet bekomen.

Corneille is medeplichtig aan de contractbreuk van Demeyere; door het niet-concurrentiebeding terzijde te leggen, of althans er zich niet over in te lichten, heeft hij als handelaar gehandeld in strijd met de eerlijke gebruiken inzake handel en aldus aan zijn mededinger een deel van zijn cliënteel ontnomen of trachten te ontnemen en zijn concurrentievermogen aangetast of getracht aan te tasten. (art. 1 K.B. 23 december 1934); Corneille heeft een inbreuk gepleegd op zijn professionele verplichtingen (advies advocaat-generaal Dumon Pas. 1962, I, 255).

Om deze redenen.

Het Hof,

Gelet op het artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,

Alle andere conclusies verwerpend,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond en bevestigt het aangevochten vonnis in al zijn beschikkingen.

Verwijst de appellant tot de kosten van deze aanleg, deze kosten van appellant en geïntimeerde niet medegedeeld zijnde.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 9 oktober 1969.

Voorzitter: M. J. Wildiers.

Rechters: M.M. L. Hernould en M. Groetaers.

Advocaten: Mrs. L. Nelis en J.F. Hellemans.

Rechtspleging in burgerlijke zaken en in zaken van koop-handel. — Uitgaven en kosten. — Rechtsplegingsvergoeding. — Indexaanpassing.

Luidens art. 1018 Ger. W. omvatten de gerechtskosten o.a. de sommen, voorzien door art. 1022, Het K.B. van 12 september 1969 (B.S. 30-9-1969) tot uitvoering van art. 1022 Ger. W. heeft de sommen bepaald die door de rechter als invorderbare kosten worden vastgesteld.

Deze sommen zijn gekoppeld aan het indexcijfer van de consumptieprijzen overeenstemmend met 125 punten; telkens als dit indexcijfer met 10 punten stijgt of daalt, worden de sommen met 10 t.h. vermeerderd of verminderd (art. 7 K.B.).

Daar het indexcijfer der consumptieprijzen voor de maand september 1969 110,37 punten bedraagt, moeten de sommen bepaald in art. 2 van het K.B. met 10 t.h. verminderd worden.

De Visscher t./ De Visscher.

Gezien de stukken van het geding gevoegd bij het dossier van de rechtspleging, te weten:

— de geboekte inleidende dagvaarding van het ambt van plaatsvervangend gerechtsdeurwaarder Roger Vandenhen-de aangesteld in vervanging van gerechtsdeurwaarder Frans Aerts, beiden met standplaats te Antwerpen, dd. 16 september 1969,

— de conclusies van partijen;

— de aanvullende staten van rechtsplegings- en uitgavenvergoedingen van de advocaten van partijen;

....

Overwegende dat de vordering er substantieel toe strekt te horen bevelen dat er op vervolging van eiser en in aanwezigheid van verweerster of deze daartoe regelmatig opgeroepen, zal worden overgegaan door een notaris door de rechtbank aan te wijzen, tot de bewerkingen van veref-

fening en verdeling (van de nalatenschap van wijlen jufvrouw De Visscher Elza, ab intestato overleden te Boechout op 22 november 1954), alsmede, vooraf, tot de openbare verkoping van de roerende en onroerende goederen van deze nalatenschap afhangelende;

Overwegende dat eiser, steunend op art. 2, 6° van het Koninklijk besluit van 12 september 1969 tot vaststelling voor de uitvoering van art. 1022 van het gerechtelijk wetboek, van het tarief van de door de rechter toegekende invorderbare kosten een bedrag vordert als rechtsplegingsvergoeding van 1.500 fr.; dat verweerster zich steunend op zelfde art. 2, 6° een rechtsplegingsvergoeding vordert van 1.350 fr.;

Overwegende dat artikel 2, 6°, van dit koninklijk besluit bepaalt dat de rechtsplegingsvergoeding voor de verschillende materiële akten die dienen te worden verricht in het kader van de rechtspleging in eerste aanleg voor de rechtbank van eerste aanleg forfaitair wordt vastgesteld op 1.500 fr.;

Overwegende nochtan dat artikel 7 van het koninklijk besluit luidt dat het gemeld tarief wordt gekoppeld aan het indexcijfer van de consumptieprijsen dat overeenstemt met 125 punten, erbij voegend dat telkens het indexcijfer met 10 punten stijgt of daalt, de in art. 2 bedoelde sommen met 10 t.h. vermeerderd of verminderd worden;

Overwegende dat het indexcijfer van de consumptieprijsen voor de maand september 1969, 110,37 punten bedraagt (zie Belgisch Staatsblad van 30 september 1969, blz. 9155);

Overwegende dat, hoewel de bewoordingen van art. 7 van het koninklijk besluit van 12 september 1969 (...telkens het indexcijfer stijgt of daalt...) zouden laten veronderstellen dat het indexcijfer van de datum van het besluit als referentie moet dienen van de berekening, het de rechtbank voorkomt dat deze wetsbeschikking alleen maar kan betekenen dat het in art. 2 voorkomend bedrag (in casu 1.500 fr.) gekoppeld wordt aan het theoretisch indexcijfer 125 en dat de berekening moet geschieden op grond van het verschil tussen het indexcijfer 125 en het indexcijfer dat in voege is op het ogenblik van het vonnis, zodat in casu het bedrag van 1.500 fr. moet verminderd worden met 10 % en aldus herleid op 1.350 fr.;

Om die redenen,

De Rechtbank,...

Stelt de kosten op heden begroot aan de zijde van de eisende partij op 3.424 fr. en aan de zijde van de verwerende partij op 1.350 fr. ten laste van de massa.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent.

Bestuur Gerechtelijk Jaar 1969-70

Voorzitter: Mr. De Sutter M.; Ondervoorzitter: Mr. Vande Moortel W.; Secretaris: Mr. Van Severen J.; Schatbewaarder: Mr. Baert G.; Leden: Mrs Verhaeghen L.; Mertens W.; De Preter J.Ch.; Verschoore J.; Verantwoordelijken voor de vervangingsdienst: Mr. Nuytinck J. en Van Laeres A.R.; Vertegenwoordiger der stagiaires: Mr. Leroy Ph.

Plechtige Openingsvergadering van de Jonge Balie te Brugge op 11 oktober 1969.

Om 16 uur werd in de prachtige burgerlijke zittingszaal van het Justitiepaleis te Brugge de plechtige openingsvergadering geopend door de heer W. Weyts, voorzitter van de Jonge Balie aldaar. Hij begroette en verwelkomde er talrijke personaliteiten en vertegenwoordigers van zusterconferenties uit Nederland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg en niet minder uit België (Brussel, Gent en Luik). Deze talrijke opkomst getuigt van een sympathiek onthaal van onze Brugse confraters.

De spreker, dr. juris Vanden Borre, inspecteur van Stedebouw en Ruimtelijke Ordening, onderhield ons over « Bescherming van natuurschoon en het statuut van de eigendommen ». Hij interpreteerde voor ons op een duidelijke en overtuigende toon het artikel 37 van de wet van 29 maart 1962 inhoudende de « Ruimtelijke ordening ». Zijn redevoering zal later opgenomen worden in het Rechtskundig Weekblad.

Minder uitvoerig doch zeker niet minder efficiënt repliceerde de Stafhouder van de Balie van Brugge, de heer M. Depuydt, op de voordracht van de heer Vanden Borre. Hij dankte tevens de heer voorzitter W. Weyts.

Was de conferentie geslaagd, de receptie en het banket waren het niet minder. We kregen ruimschoots de gelegenheid om met onze buitenlandse confraters zeer interessante kontakten op te nemen.

Alles verliep in de meest sympathieke en gemoedelijke atmosfeer, die kenmerkend is voor elk optreden van deze sympathieke Balie van Brugge.

Mr. Kristien Van Cauwelaert (Brussel)

Vlaamse conferentie der Balie van Antwerpen

Plechtige openingszitting van zaterdag 18 oktober 1969

Zelden was er een zo talrijke opkomst op een openingszitting van de Vlaamse Conferentie als vorige zaterdag. Misschien had het onderwerp « Contestatie », dat door de openingsredenaar zou behandeld worden op het publiek een grote aantrekkingskracht uitgeoefend. In elk geval de grote assisenzaal van het Gerechtsgebouw was tot de nok gevuld.

Talrijke hoogwaardigheidsbekleders woonden de zitting bij. De meeste Balies van het land waren vertegenwoordigd door hun stafhouder en de afgevaardigden van de zusterconferenties waren voltallig aanwezig. Ook de vreemde Balies hadden belangrijke afvaardigingen naar Antwerpen gezonden.

De voorzitter van de Conferentie Mr. Jos. Van Goethem begroette de aanwezigen in uitstekende bewoordingen en proclameerde het resultaat van de welsprekendheidswedstrijd waarin de eerste prijs werd toegekend aan Mr. Joseph Stevens en de tweede aan Mr. Jean Mertens de Wilmars.

Mr. Edmond Lauwers sprak dan de openingsrede uit. Het onderwerp « Contestatie » was voorzeker uiterst actueel en het behandelen ervan was stellig niet zonder risico. Mr. Lauwers heeft zich op schitterende wijze van zijn taak gekweten. Aan de hand van wetenschappelijke geschriften gaf hij een overzicht van het ontstaan en de evolutie van het contestatie-fenomeen, waarbij uitvoerig werd gehandeld over de zo veel besproken meningen van Marcuse en Galbraith. De rede van de spreker was vooral interessant door de eigen visie die hij uiteen zette betreffende de contestatie. Het vroegere arbeidersproleta-

riaat is opgeslorpt geworden in de bourgeois-maatschappij en heeft zijn revolutionaire slagkracht verloren. Zij die zich niet kunnen verenigen met de bestaande orde van de consumptiemaatschappij, waarin een 3e wereldoorlog wordt voorbereid, de jeugd, de studenten, de provo's hebben in de contestatie het middel gevonden om de aandacht te vestigen op de tekortkomingen van het heden-daagse establishment.

In welke zin kan hun actie niet alleen begrepen, doch ook goedgekeurd worden? Doorheen een dikwijls absurd experiment vestigen zij steeds de aandacht van de gemeenschap op zeer belangrijke problemen die dankzij hun actie in het midden van de belangstelling gebracht worden.

De rede van Mr. Lauwers oogstte een bijzondere bijval. Het antwoord van de heer Stafhouder Louis Rombaut was op alle gebied voortreffelijk. Hij vulde het betoog van de openingsredenaar aan met eigen inzicht en wanneer hij zich in grote lijnen akkoord kon verklaren met de bedoelingen van de contestatoren, maakte hij hun het verwijt enkel af te breken en niets in de plaats te stellen.

Onze lezers zullen de beide merkwaaardige spreekbeurten kunnen lezen in het tegenwoordig nummer.

Na zijn antwoord op de openingsrede bracht de Stafhouder nog hulde aan de 4 confraters die in het voorbije jaar aan de Balie ontvallen zijn, Mrs. Jean Wilmots, Werner Castille, Hendrik Laureys en Werner Koll.

Na deze prachtige openingsvergadering was een talrijk gezelschap uitgenodigd geworden op een receptie aangeboden door de Voorzitter en Mevrouw Van Goethem in de Salons Sarteel. Wanneer er veel over contestatie nagepraat werd, was er wel niemand die er aan dacht de voortreffelijke dranken en lekkernijen die kwistig werden aangeboden, te contesteren.

's Avonds had in het Century-hotel het traditioneel banket plaats, dat door niet minder dan 160 disgenoten werd bijgewoond. Het werd gevolgd door een fantastische revue op schitterende wijze voorgebracht door Mrs. Herman Wagemans, Felix Maes, Jaak Deprez, Eddy Van Vliet en Herman De Winter, terwijl Mr. Werner Lens met ongeëvenaard talent zorgde voor de muzikale begeleiding. Het werd voor de Vlaamse Conferentie een onvergetelijke dag.

Perikelen van het Gerechtelijk Wetboek

Sinds het inwerkingtreden van het Gerechtelijk Wetboek blijkt dat heel wat uiteenlopende interpretaties in de verschillende rechtscolleges gangbaar zijn. De rechtspractici kunnen bijdragen tot de uniformisering van deze interpretaties door hierop onze aandacht te vestigen. De redactie zal desbetreffend korte cursiefjes publiceren ten einde op die wijze mede tot deze uniformisering bij te dragen. Alle rechtspractici worden dan ook verzocht hun bedenkingen, mogelijke incidenten, ter kennis van de redactie te brengen door toezending van dit alles aan « Perikelen van het Gerechtelijk Wetboek », Britselei 40, Antwerpen.

MEDEDELINGEN

Instituut voor Arbeidsrecht.

Van 21 tot 24 januari 1970 organiseert het Instituut voor Arbeidsrecht van de Katholieke Universiteit te Leuven zijn derde « Seminar for Labor Relations ». Dit Seminar draagt als thema « The Multi-national Corporation and Labor Relations in the E.E.C. and Belgium », en, zoals de titel verklaart, is afgestemd op de grote, internationale

bedrijven die zich in België hebben gevestigd. De voertaal is Engels.

Zoals duidelijk is gebleken op de twee vorige « Seminars », georganiseerd in 1966-67 en 1967-68, kenmerkt het domein van de industriële betrekkingen zich door een eigenheid, die dikwijls moeilijk is te vatten in al haar konsekwenties door buitenlandse ondernemingen.

Het systeem der industriële betrekkingen is immers zo nauw verstrengd met de sociale en kulturele achtergrond van de totale maatschappijstructuur dat systemen, regels en technieken zoals toegepast in één land dikwijls zonder betekenis zijn in een ander land en zeker niet zonder meer kunnen worden nagevolgd of overgenomen.

Op het Seminar wordt aandacht besteed aan de diversiteit en eigenheid van de wettelijke systemen inzake industriële betrekkingen in de landen van de Europese Gemeenschappen, de houding van de vakorganisatie tegenover de multi-nationale onderneming, de mogelijkheden van het collectief onderhandelen op Europees niveau.

Tenslotte wordt bijzondere nadruk gelegd op enkele aspecten van het Belgisch systeem der industriële betrekkingen, met name de algemene kentrekken van het systeem, de huidige tendenzen in het collectief onderhandelen, de inhoud en wettelijke binding van de collectieve arbeidsovereenkomsten, de tewerkstellingspolitiek in België en de Europese Economische Gemeenschap.

Als lesgevers werd een beroep gedaan op personen die door hun kennis van en ervaring met de Belgische en buitenlandse systemen een waarborg bieden voor de degelijkheid van het seminarie.

Dit Seminar gaat door te Knokke-Zoute in het Memline Palace.

De inschrijvingsprijs — cursus, overnachting en eetmalen inbegrepen — werd vastgesteld op 12.500 fr.

Voor inschrijving en inlichtingen kan men zich wenden tot: Instituut voor Arbeidsrecht - Rechtsfaculteit, Tiensestraat 41, Leuven. Tel. 016/299.92.

Belgische Vereniging voor Europees Recht.

Belgische afdeling van de Internationale Federatie voor Europees Recht.

Wij ontvingen van de « Belgische Vereniging voor Europees Recht » de hieronderstaande omzendbrief.

* * *

De Belgische Vereniging voor Europees Recht heeft de eer U de inrichting aan te kondigen van haar vierde studiedag, welke zal plaats hebben op vrijdag 21 november 1969, te 10 uur, in de lokalen van de Commissie van de E.G., Kortenberglaan 13, te Brussel.

Deze studiedag heeft als onderwerp: « De burgerlijke aansprakelijkheid bij auto-ongevallen ».

De besprekingen zullen worden ingeleid door twee voordrachten, welke in het Frans zullen gehouden worden door volgende verslaggevers: de heer R.O. Dalcq, hoogleraar aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit te Leuven, die het probleem naar Belgisch recht zal bestuderen; de heer H. Golsong, directeur van de dienst Juridische Zaken bij de Raad van Europa te Straatsburg, die een overzicht zal geven van de toestand van het probleem op het plan van de Raad van Europa.

De besprekingen zelf zullen plaats vinden in de loop van de namiddag en voorgezeten worden door de heer A. Tunc, hoogleraar aan de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid en van Economische Wetenschappen te Parijs.

De lunch wordt aan de deelnemers aangeboden door de

Europese Gemeenschappen. Een banket zal deze studiedag besluiten.

De Vereniging nodigt U hartelijk uit op deze studiedag.

De deelnemers worden vriendelijk verzocht hun deelname vóór 14 november 1969 bekend te maken aan de secretaris van de Vereniging, Professor L.P. Suetens, Dellestraat 32, Holsbeek. Het inschrijvingsrecht bedraagt 150 fr. voor de leden, 200 fr. voor niet-leden die sedert minder dan 5 jaar afgestudeerd zijn, en 300 fr. voor de andere niet-leden.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Privaatrecht, jg. 1969 - nr. 3.

Scheltens M., Zaakwaarneming in België en Nederland. — De Gryse L., Modellenbescherming in ontwikkeling? — Wymeersch E., Het ontstaan van overeenkomsten tussen verwijderde personen. — De Wilde L., Faillissement en gerechtelijk akkoord.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jg. 1969 - nr. 9.

Antwoorden op aan ons gestelde vragen. — Onteigening te algemene nutte. — Onverenigbaarheden - verbodsbepalingen. — Openbare Onderstand (Commissie van). — Gemeenteraad. — Gemeentesecretaris. — Gemeentebelastingen. — Bezoldigingen. — Gemeenten. — Militie. — Onderwijzend personeel.

Nederlands Juristenblad, jr. 1969.

nr. 33

Froentjes W., Schriftenonderzoek en statistiek. — Schuurmans Stekhoven W., Medisch-juridische beschouwingen over « Kunst- » en « schijn- » in verband met « leven » en « dood ». — Van Koot J.V.M., Kort commentaar inzake het Interimrapport van de commissievermogensstraffen. — Kortmann G.J.M., De verhouding ziekenfonds-medewerkerverzekerde. — Verbetering. — Kan J.M., De parlementaire staatssecretaris in West-Duitsland.

nr. 34

Troostwijk M., Schadevergoeding terzake van rechtmatige overheidsdaad. — Overbeek W.H., Een nieuw soort functionaris bij het openbaar ministerie. — Gerbrandy S., Faculté internationale pour l'enregistrement du droit comparé. — Van Banning J.P.D., Politie en bestuur. — Van den Brink H., Perspectief der rechtsgeschiedenis? — Smeets J.H., Het rechterlijk bestel in Griekenland.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en registratie, jg. 1969.

nr. 5055

Berretty L.F., Maatschappelijk belang van een algemeen overzichtsregister, grensoverzichtskaarten en algemene overzichtskaarten, betreffende grondeigendommen (III, slot). — Verseput J., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Beslissingen inzake inkomstenbelasting (onderneming) (I).

nr. 5056

Heerema H.R., Notariaat en negatief stelsel; openbaar register en kadaster. — Polak J.M., Ons nieuwe erfrecht door de Eerste Kamer aangenomen. — Verseput J., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Beslissingen inzake inkomstenbelasting (onderneming) (II, slot).

nr. 5057

Gerver P.H.M., De Franse société civile professionnelle en het notariaat.

Bestuurswetenschappen, jg. 1969.

nr. 3

Bos J., De wetgeving voor de mijnbouw op het Nederlandse continentaal plat. — de Loo P.J., De provinciale waterstaatsdiensten.

nr. 4

Preadviezen voor de administratieve dagen 1969: Vanderschuer A., De openbaarheid van de administratie en het recht op informatie. — Koeken E.H.A., Openbaarheid en openheid van het bestuur. — Van Poelje G.A., Bestuurs hervorming.

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis, jg. 1969 - nr. 2.

Birks P.B.H., The Early History of iniuria. — Goffin P., La codification officielle du droit fiscal belge au XIXe et XXe siècles. — Van Caenegem R.C., The State, Society and Private Law (on F. Wieacker, Privatrechtsgeschichte der Neuzeit, 2, Aufl., 1967). — Vonglis B., Droit romain et rhétorique (A propos de U. Wesel, Rhetorische Statuslehre und Gesetzesauslegung der römischen Juristen, 1967).

Journal des Tribunaux, jg. 1969.

nr. 4670

Vangerven P., La transaction en matière de douanes et accises.

nr. 4671

Ganshof van der Meersch W., Le juge belge à l'heure du droit international et du droit communautaire.

nr. 4672

Taquet M. et Denis P., La nature juridique des primes et autres avantages alloués à l'employé.

Revue Pratique du Notariat Belge, jg. 1969 - nr. 2559.

Bagniet J., La réforme des études de droit et de notariat.

Recueil de Jurisprudence du Droit Administratif et du Conseil d'Etat, jg. 1969 - nr. 3.

Magrez M., La représentation en justice des organismes publics de sécurité sociale.

Recueil Général de l'enregistrement et du notariat, jg. 1969 - nr. 21298.

Droit d'enregistrement et taxe sur la valeur ajoutée. — Loi du 3 juillet 1969 (extrait) et loi du 10 juillet 1969. — Extraits des documents parlementaires.

Jurisprudence Commerciale de Belgique, jg. 1969 - nr. 3-4.

Rechtspraak.

Revue de Droit Intellectuel.

L'Ingénieur-conseil, jg. 1969 - nr. 8-9.

Nécrologie: Jules Musch. — De Reuse J., La politique de l'ELDO en matière de propriété intellectuelle. — Takats E., Position matérielle et morale des dessinateurs appointés.